

Slovenské pohrebníctvo

magazín nielen pre profesionálov

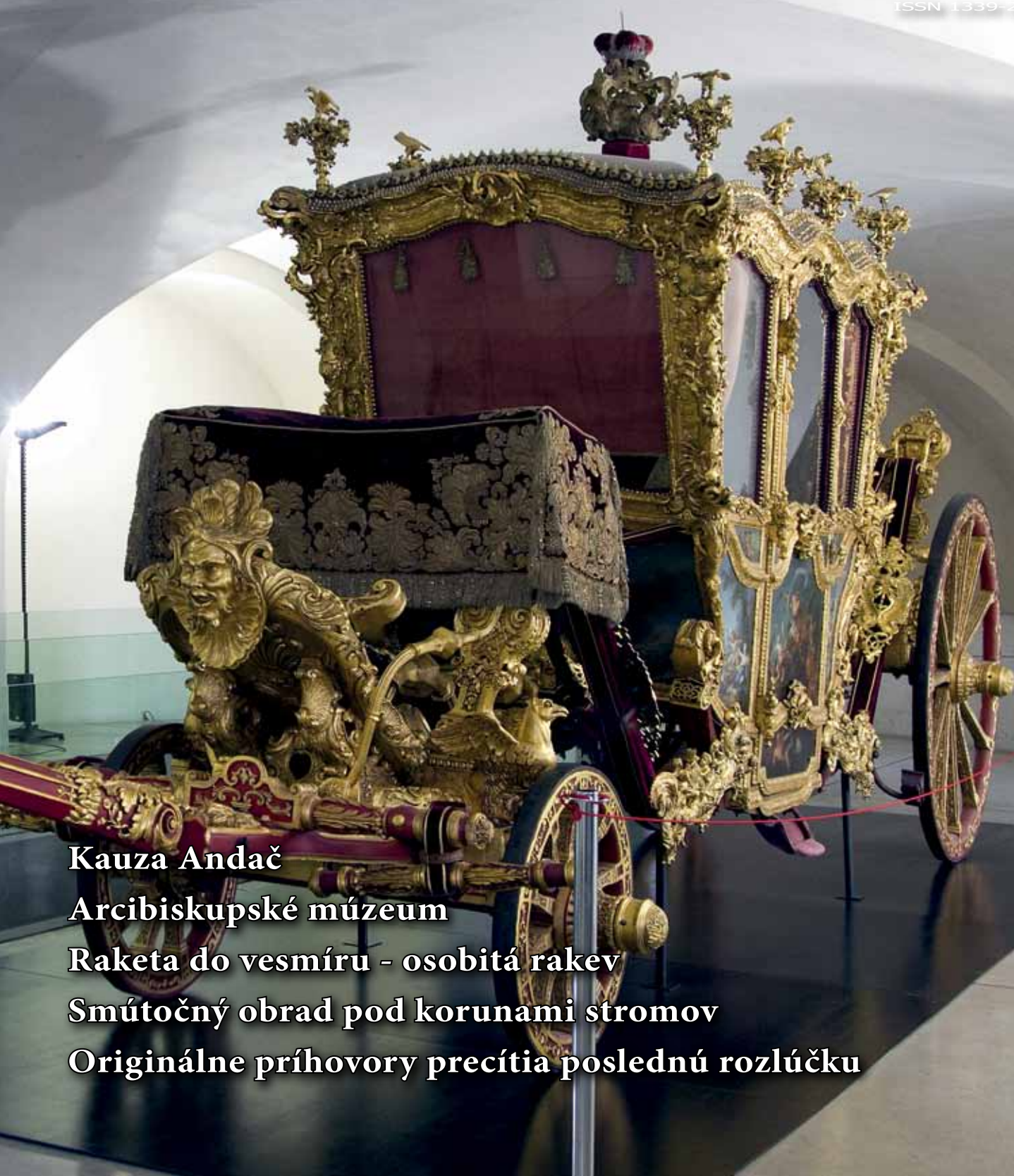
IV/ 2017

nepredajné

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb

ISSN 1339-2131

Kauza Andač

Arcibiskupské múzeum

Raketa do vesmíru - osobitá rakev

Smútočný obrad pod korunami stromov

Originálne príhovory precítia poslednú rozlúčku

Úvodník

predsedu SAPaKS Ladislava Stríža

Vážení čitatelia,

Blíži sa koniec roka a je to aj čas na bilancovanie. Ako predseda Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb, zároveň aj ako šéfredaktor časopisu Slovenské pohrebníctvo, sa chcem a musím reálne pozeráť na súčasnú situáciu v oblasti pohrebníctva. Jednou z najpálčivejších oblastí sú problémy pri správe cintorínov, ktoré majú vo svojej kompetencii obce.

Aj v tomto vydaní sa môžete dočítať o tom, ako neznalosť zákona či dokonca nespôsobilosť správcu, ktorý v mnohých prípadoch nemá akreditáciu na výkon správy cintorína, vedie k porušeniu práv nájomcu hrobového miesta. Správca cintorína spravuje majetok stoviek, tisícok ľudí. Má voči nim nároky, najmä vo forme nájomnej zmluvy, ale na druhej strane má voči nim aj povinnosti. Stráži miesto posledného odpočinku ich zosnulých, je garantom zachovania pietneho miesta rodiny.

Náš časopis nevznikol náhodou, bol cielene vytvorený pre, nazvime to, osvetu v oblasti pohrebníctva. Nezapierajme si skutočnosť, že každý z nás raz umrie. Je to bolestivé, ale je to tak. Pripustiť si túto skutočnosť bude musieť raz každý. Ak k tejto udalosti príde, okolie býva zaskočené, šokované, v koncoch. Pravdou je, že až do tohto okamihu si nikto nechcel nič pripustiť a myšlienky na odchod z tohto sveta zametal pod koberec. Tento časopis poukazuje na skutočnosti, ktoré nastanú, či si to niekto želá alebo neželá. Naším cieľom je zmieriť bolesť utrpenie, našim cieľom je pomáhať pozostalým.

Práve pre tento náš zámer sa Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb rozhodla poskytovať bezplatnú poradenskú službu v oblasti pohrebníctva. V spolupráci s odborníkmi sme pripravení nielen odpovedať na vaše otázky, ale aj prakticky pomôcť. Týka sa to psychologickéj pomoci pre rodiny, ktoré majú vo svojej opatere človeka na konci svojho života. Týka sa pozostalých, ktorí prišli o svojho milovaného člena rodiny a nevedia sa s tým vysporiadať. Táto bezplatná pomoc sa týka aj tých, ktorých trápia materiálne a právne nezrovnalosti, či už voči rodine, pohrebnej službe alebo obci.

Náš časopis už na slovenskej printovej, ale aj internetovej scéne pôsobí 7 rokov. Napriek tomu že ide o štvrťročník, mohli ste si prečítať vyše 560 článkov, všetky sú uverejnené aj na našom webovom portáli www.pohrebnictvo.sk. Zaviedli sme novinku – videoreportáže. Aj v budúcom roku budeme týmto spôsobom mapovať dianie na Slovensku i v rámci skupiny V4. Pôjde predovšetkým o dianie v oblasti pohrebníctva. Chceme, tak ako doteraz, informovať objektívne a nezaujato, na rozdiel od komerčných televízií a printových médií.

Záverom mi dovoľte poďakovať sa členom redakcie Slovenského pohrebníctva i externým redaktorom a ostatným prispievateľom za ich prínos k obsahu časopisu. Naším čitateľom chcem zaželať pokojné sviatky, pokojný záver roka 2017 a tiež veľa úspechov a pevného zdravia v roku 2018.

Ladislav Stríž

Slovenské pohrebníctvo - štvrťročník, ročník VII., číslo IV, september 2017

Vydavateľ

SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb
Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava
IČO: 30869421

Šéfredaktor

Ladislav Stríž

Redakcia

PhDr. Marcel Lincényi, PhD., Pavel Ondera,
Mgr. Zuzana Dinková, Mgr. Zuzana Voštenáková, Mgr. Pavol Ičo

Stáli prispievatelia

doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD.,
Jaroslav Šleboda

Grafika & design

Pavel Ondera

Fotografie

Pavel Ondera

Obálka

Múzeum Olomouc
foto Pavel Ondera

Kontakt

+421 903 716 024
+421 903 756 679
www.pohrebnictvo.sk
e-mail: sapaks@sapaks.sk
e-mail: pohrebnictvo@pohrebnictvo.sk

Registrácia

MK SR č. EV 4257/11
ISSN 1339-2131

Tlačiareň

SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2,
821 06 Bratislava

Cena

Reálna cena 4,75 €, magazín je nepredajný,
vydávaný a distribuovaný zdarma na náklady
vydavateľa - SAPaKS

Distribúcia

HENRIETTA direct marketing s.r.o.
henrietta@henrietta.sk
www.henrietta.sk

Vyšlo

15. decembra 2017

Nasledujúce vydanie

uzávierka 20. 02. 2018
distribúcia 15. 03. 2018

Partneri a sponzori

TOPA s.r.o., www.topa.sk
LAUK s.r.o., www.lauk.sk

Znak dvojazyčného obsahu na obálke

Výber z obsahu

Veľtrh otvorila ministerka

Výstavu osobne otvorila ministerka pre miestny rozvoj Českej republiky Karla Šlechtová, ktorá počas príhovoru poďakovala organizátorovi ako aj starostovi, že uvedenú výstavu zorganizovali v období sviatkov všetkých...
str. 8 - 9

Prísne strážený cintorín

Na naše otázky odpovedal generálporučík v. v. Ing. Pavel Honzek, ktorý je dušou projektu záchrany cintorína s cieľom zachovania dôstojnej pamiatky na vojakov, ktorí položili svoje životy na tomto území a mal by byť...
str. 12 - 13

Kauza Andač

Viete si predstaviť, že sa riadne staráte o hrobové miesto, máte platnú nájomnú zmluvu a napriek tomu niekto bez vášho súhlasu odstráni hrobové príslušenstvo a buduje nový pomník?
str. 14 - 17

Archa Belá s.r.o., člen asociácie

Zamestnanci firmy pracujú na profesionálnej úrovni. Tá v sebe zahŕňa i prirodzené prejavy empatie, spolupatričnosti s pozostalými, dôstojnosť a vážnosť daných chvíľ. Bolesť z odchodu blízkeho síce nemôžeme zmeniť, ale...
str. 22 - 23

Arcibiskupské múzeum

Medzi najzaujímavejšie môžu byť zaradené dve relikvie v tvare ruky, ktoré boli nanovo objavené koncom 90-tych rokov 20. storočia v zbierkach farnosti na sever od Olomouca. Odborníci však predpokladajú, že oba predmety súviseli...
str. 24 - 25

Raketa do vesmíru – osobitá rakev

Pokud je človek ukládaný do rakve jako do postele s polštárikom pod hlavou, je zcela proti smyslu a logice být oblečen do obleku. Kdo si lehá do postele v obleku? Proto pan Hepnar chce být oblečen do pyžama....
str. 28 - 29

Smútočný obrad pod korunami stromov

Prírodné cintoríny sú vo všeobecnosti veľmi otvorené pre ľudí akýchkoľvek viero-
vyznaní, názorov a prístupov k životu. Príroda je neutrálnym miestom, ktoré
spája všetkých ľudí, a tak k nej majú vzťah ľudia rôznych vyznaní...
str. 36 - 39

Originálne príhovory

Osobitá a nevšedná. Aj taká môže byť rozlúčka so zosnulým, ale i smútočný prejav na pohrebe. Spravidla sa to nezaobíde bez dobre napísaného nekrológu, ktorý by mal byť osobný, vyjadrujúci úctu a odzrkadľujúci...
str. 40 - 41

Hrad Devín je oprádnený príbehmi lásky

DEVÍN – Jedna zo strategických pevností na Slovensku stojí na vysokom brale nad sútokom riek Morava a Dunaj. Hrad Devín je však spájaný aj so starými povestami, ktoré majú spoločný príbeh lásky.

Povešť o panenskej veži

V areáli hradu Devín vyniká elegantná štíhla vežička s cimburím, ktorá sa podľa starej povesti nazýva Panenská veža, alebo Mníška. Povešť o Panenskej veži rozpráva o krásnej Margarétke, do ktorej sa zaľúbil pán Devínskeho hradu. Mikulášovi do oka padla panna pochádzajúca z bohatej korutánskej rodiny. Otec dievčata Mikulášovu prosbu však zdvorilo odmietol, pretože jeho dcéra bola zasnúbená Bohu a mala vstúpiť do kláštora. Rytier sa preto rozhodol krásnu Margarétku uniesť. Ona sama sa únosu veľmi nebránila, lebo sa jej páčil rytier Mikuláš, ako aj jeho krásny hrad Devín.

Skôr, ako došlo k samotnej svadbe, zavítal na Devínsky hrad Margarétin strýc Rafael, ktorý bol opäť z Isenburgu. Jeho ozbrojenci sa náhle zmocnili mladej dievčiny a na koni ju cvalom uniesli späť do Korutánska. Rytier Mikuláš ich však dostihol a po boji získal späť svoju vyvolenú. Po návrate na

hrad sa začali konať prípravy na svadbu. Len čo si v hradnej kaplnke zaľúbenci povedali svoje áno, na nádvorí hradu opäť zarinčali zbrane. Opäť Rafael ľstou oklamal stráž a vtrhol do hradu v koči, ktorý bol síce slávnostne vyzdobený, ale vo vnútri boli vojaci. Korutánci boli v prevahe a rytiera Mikuláša donútili ustúpiť do štíhlejšej veže na skalnej ostrohe čnejúcej nad sútokom Dunaja s Moravou. Keď dubové dvere veže pod náporom sekier a ohňa povolili, rytier Mikuláš v nerovnom boji padol. Jeho mladá nevesta od žiaľu skočila do Dunaja. Mútne vody rieky pannu Margarétu v jej svadobný deň pochovali a veža na skalnej ostrohe od tých čias nesie meno Panenská veža.

Panenská vežička bola podľa vedúcej oddelenia hradu Devín Múzea mesta Bratislavy Mgr. Kataríny Harmadyovej, PhD. v minulosti súčasťou južného opevnenia, ktoré vystavali Báthoryovci v 16. storočí a slúžila na stráženie a pozorovanie

účely. Vežička bola v minulosti opravovaná, skala injektovaná, žiaľ nie veľmi šťastne, o čom svedčí betónový veniec, ktorý sa nachádza pod ňou.

Povešť o sesterskom jablku života

Ďalšia povesť hovorí o dvoch krásnych sestrách, dvojčikách, ktorým matka zverila jabĺčka, každej jedno. V ovoci sa skrýval život každej z nich. So sesterskou láskou a dôverou si jablká vymenili, aby si vzájomne chránili svoje životy. Ibaže, vynoril sa fešný poľovník, do ktorého sa obe sestry, nevediac to jedna o druhej, zamilovali. Jednej noci sa trojica náhodou stretla. Jedna zo sester v žiarlivej záurivosti rozmlátila jablko svojej sokyne o skaly. Dvojča padlo na zem mŕtve. Z kúskov ovocia vyrástla krásna jablň. Druhá sestra sa chystala skočiť do náručia poľovníkovi. V tej chvíli sa však vrahynia premenila na čiernu kozu a dodnes sa vraj v hradnom areáli poneviera okolo jablone. Márne sa usiluje dočiahnuť na nové jablká života.

Povešť o hradnej studni

Už k ranému devínskemu obdobiu sa viaže prvá povesť o láske, podľa ktorej mal Rastislav krásnu dcéru Miloslavu. Do Miloslavu sa zahľadel syn hradného pána zo Šintavy Slavoboj, ktorý chcel z náklonnosti k Miloslave na hrade Devín vybudovať hradnú studňu. Podarilo sa mu to tak, že v podzemí premochol nebezpečného šarkana, ktorý blokoval prameň. Keď ho triumfálne otrieskal o zem, z jamy vytryskla voda. Slavoboj ukoristil aj šarkanov zázračný meč, ktorý sa po hrdinovej smrti vraj vrátil do podzemia a vynorí sa, keď bude Slovákom najhoršie.

V minulosti boli podľa vedúcej oddelenia hradu Devín Múzea mesta Bratislavy Mgr. Kataríny Harmadyovej, PhD. snahy hľadať aj cestu z hradnej studne smerom na horný hrad, no napriek dôkladnému výskumu sa žiadne chodby nenašli.

Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Panenská veža

Mgr. Katarína Harmadyová, PhD.

Dobová výzbroj

K výbave patrili aj šachy

**Hovoríme s ministerkou
pre miestny rozvoj ČR
Karlou Šlechtovou,
ktorá v Českej republike
sprísnila podmienky pre
pohrebné služby**

V Českej republike presadila novelu zákona o pohrebníctve, ktorá po prvýkrát v histórii právnej úpravy vymedzuje priestupky živnostníkov a právnických osôb a mení správne trestanie. Rozprávali sme sa s ministerkou pre miestny rozvoj Českej republiky Karlou Šlechtovou, ktorej sa podarilo sprísniť legislatívu napriek silnému tlaku časti pohrebných a kremačných služieb.

Na otvorení medzinárodného veľtrhu pohrebníctva a dôstojného umierania ste v príhovore sebedovode povedali, že skončila pohrebná mafia a všetkých pracovníkov v pohrebníctve a ostatných biznismenov v tejto oblasti považujete za slušných ľudí a slušných podnikateľov. Prečo ste zvolili také prísne slová?

Bola to účinná poznámka na všetkých aktérov, ktorí dva roky bojovali proti našej novele zákona o pohrebníctve. V túto chvíľu je novela zákona už účinná. Musím povedať, že je celkom prísna, pretože nastavuje podmienky, ale aj pokuty a sankcie za nedodržanie legislatívy, ako napríklad nedôstojné zaobchádzanie, respektíve správanie sa voči ľudským pozostatkom, čoho sa všetci veľmi obávali. Vzhľadom na to, že novela je už v súčasnosti účinná som povedala, že v túto chvíľu považujem tento biznis za slušný a dúfam, že slušným zostane. Aj preto som podporila medzinárodný veľtrh pohrebníctva a dôstojného umierania. Je to prvý historický ročník výstavy v pohrebníctve v Českej republike a dúfam, že transparentní činnosť a prácu všetkých aktérov pohrebných služieb, hrobárov ako aj správcov miestnych pohrebísk.

Zdá sa, že novela zákona o pohrebníctve sa v Českej republike netvorila jednoducho. Ako sa Vám podarilo vôbec presadiť legislatívnu úpravu proti nevôli zástupcov pohrebných a kremačných služieb?

Prvý rok som na ministerstve zriadila medzirezortnú pracovnú skupinu, v rámci ktorej sa zisťovali problémy z praxe, ale aj požiadavky samotných pohrebných služieb. Narazili sme však na problém nejednotnosti názorov, keďže v Českej republike je v tejto oblasti relatívne veľké množstvo organizácií. Mojm želaním je, aby sa všetky združili do združenia pohrebníctva Českej republiky, ktoré podporujeme ako ministerstvo pre miestny rozvoj. Počas prípravy legislatívy sme zistili, že medzi samotnými pohrebnými združeniami je nejednotnosť, pohrebáci nadávali na hrobárov a opačne, pritom ďalšie názory majú prevádzkovatelia jednotlivých cintorínov pri obciach v rámci územnej verejnej správy. Zažila som viaceré nepríjemné nátlaky, ba dokonca vyhrážanie, keď mi dokonca poslali aj fotografiu náhrobku symbolizujúcu moju smrť. Nebudem tu spomínať konkrétne pohrebné služby, ktoré boli autormi, pretože ja som sa tomu kroku

Ministerka pre miestny rozvoj ČR Ing. Karla Šlechtová

len usmiala. Povedala som si, dobre, ide im o biznis, ale nech to ľudia vedia. Dnes je novela účinná, takže o tých skúsenostiach, čo všetko mi robili, nemám problém verejne hovoriť.

V Slovenskej republike aktuálne platí zákon o pohrebníctve z roku 2010, no prax ukázala prvé problémy tejto legislatívy. Čo by ste odporučili slovenským kolegom v prípade novely zákona?

V Českej republike platil pätnásť rokov zákon a keďže neexistovala žiadna kontrola ani sankcie, tak si biznismeni v tomto odvetví prakticky robili, čo chceli. Rozhodla som sa preto pre novelu zákona. V Českej republike sme mali niekoľko vážnych prípadov porušenia pohrebného zákona. Spomeniem napríklad prípad nemenovanej pohrebnej služby, v ktorej bolo pri kontrole nájdených 21 tiel ľudských pozostatkov, ktoré tam boli uložené po dobu niekoľkých mesiacov, bez rakvy a prikryté len nejakou plachtou. Tento prípad ma veľmi nahneval. Nedokázala som pochopiť, že sa vôbec niečo takéto mohlo stať, že si niekto, kto má podnikanie v oblasti pohrebnej služby, vôbec môže dovoliť niečo také, a preto som si povedala, že s tým musíme niečo spraviť. Ako ministerka som najskôr vyzývala všetkých dotknutých pozostalých, aby podávali trestné oznámenia na nemenovanú pohrebnú službu. Nakoniec sme u tejto pohrebnej služby iniciovali odňatie licencie, čo sa aj podarilo. Následne som sa rozhodla novelizovať legislatívu s tým, že ma zaujímali nielen pravidlá, ale aj sankcie. Dnes novelu zákona beriem ako malé víťazstvo, nakoľko som sama na začiatku netušila, akú citlivú tému som touto novelou otvorila. Ale vybojovali sme to a som rada, že touto normou sa odstránia nedostatky zákona, ktorý bol prijatý pred pätnástimi rokmi.

Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

RÚČKY • KRÍŽE • ČALÚNENIA • OZDOBY NA TRUHLÝ
OBLEČENIE PRE PRACOVNÍKOV POHREBNEJ SLUŽBY
POMNÍKY • URNY • GRANIT • MRAMOR • SOCHY

VEĽKOOBCHOD SMÚTOČNÝCH POTRIEB A KAMEŇA

Štefan Poláček POLA

Na Tablách 3
080 06 Nižná Šebastová
pola@pola.sk
sklad@pola.sk

www.pola.sk
www.pomniky.com

OBJEDNÁVKY
sklad: 0905 604 020
kancelária: 051 7582 035

pola
STEFAN POLÁČEK

Medzinárodný veľtrh pohrebníctva a dôstojného umierania Lysá nad Labem

Luxusné rakvy, sklenené pomníky, pohrebné vozy aj moderné urny. To všetko mohli vidieť návštevníci na prvom medzinárodnom veľtrhu pohrebníctva a dôstojného umierania, ktorý v dňoch 3. – 4. novembra 2017 organizovalo Výstavisko Lysá nad Labem v Českej republike. Súčasťou podujatia bola taktiež medzinárodná konferencia zástupcov krajín Vyšehradskej štvorky na tému Posledná cesta či workshopy pre odbornú a širokú verejnosť. Na podujatí nechýbali ani predstavitelia Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb a redaktori časopisu Slovenské pohrebníctvo.

Partnerom veľtrhu bolo Ministerstvo pre miestny rozvoj Českej republiky, Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR, Ministerstvo zdravotníctva ČR, Združenie pohrebníctví v ČR (usporiadateľ odbornej konferencie V4), združenie Dlouhá cesta, Asociácia poradcov pre pozostalých, Asociácia poskytovateľov hospicovej starostlivosti a cirkevné organizácie. Samotné podujatie prilákalo nielen odborníkov z oblasti pohrebných a kremačných služieb, ale aj vrcholových politikov, známe osobnosti a širokú verejnosť. Na výstavu osobne prišla aj česká herečka Jiřina Bohdalová či herečka a speváčka Bára Štěpánová.

Veľtrh otvorila ministerka

Výstavu osobne otvorila ministerka pre miestny rozvoj Českej republiky Karla Šlechtová, ktorá počas príhovoru poďakovala organizátorovi ako aj starostovi, že uvedenú výstavu zorganizovali v období sviatkov všetkých svätých. Českému pohrebníctvu do budúcnosti zaželala, aby nezostávalo tajomstvom,

ako doteraz. „Myslím si, že od žiadneho ministra ste za posledné dva roky nepočuli slovo pohrebníctvo tak často, ako z mojich úst. Nemusím hovoriť, čím som si osobne prešla v tejto oblasti pri príprave novely zákona o pohrebníctve. V každom prípade tento veľtrh veľmi vítam, som rada, že aj Ministerstvo pre miestny rozvoj tomuto podujatiu dalo záštitu. Zároveň sa aj finančne podieľame na odbornej diskusii. Musím povedať, že aj pre mňa osobne nebolo jednoduché urobiť novelu, bojovali sme s mnohými prekážkami a som rada, že sme ju vybojovali. Novela existuje, skončila pohrebná mafia a ja v túto chvíľu považujem všetkých pohrebákov a ostatných biznismenov v tejto oblasti za slušných ľudí a slušných podnikateľov,“ povedala v príhovore počas otvorenia veľtrhu ministerka pre miestny rozvoj Českej republiky Karla Šlechtová, ktorá vyzvala všetkých vystavovateľov, aby sa snažili dostať na akékoľvek výstaviisko, ktoré im to umožní. Predseda združenia pohrebníctva v Českej republike

Ladislav Kopal vo svojom príhovore ocenil, že organizátor prepojal výstavu pohrebníctva so sociálnymi službami, pretože patria k sebe. „Profesijne viem, čo je to zabezpečovať starostlivosť o umierajúceho človeka. Je to ten najťažší koniec života a myslím si, že všetci majú nárok, aby umierali doma. Myslím si, že aj tento veľtrh si nájde svojich návštevníkov, a že sa ľudia dozvedia informácie, ktoré ich zaujímajú,“ povedala senátorka parlamentu Českej republiky Emilie Trísková.

Zaujali sklenené hroby i drevená urna

Na veľtrhu dominovala uprostred haly symbolická smútočná kolóna, ktorá mala za cieľ ukázať vývoj transportu rakiev z miesta do miesta od ručného premiestňovania cez kočiar až po moderný luxusný pohrebný voz. Vo výstavnej hale návštevníci mohli vidieť taktiež pohrebné pomôcky, ukážky kamenárov, výrobcov rakiev alebo výrobcov sklenených hrobov. Na sklenené hroby je možné špeciálnou metódou vytlačiť ľubovoľné texty a fotografie. Na veľtrhu sa verejnosti po prvýkrát prezentovala napríklad nová celodrevená urna, ktorá sa môže stať vhodným doplnkom v byte. V blízkej dobe bude uvedená na trh. Jej cena sa bude pohybovať okolo 250 eur, cena klasickej urny je často v rádovo desiatkach eur. Podľa riaditeľa výstaviiska v Lysej nad Labem Ondřeja Matouša, ktorý prišiel s nápadom organizovať podujatie, ide o jediný podobný veľtrh v Českej republike za posledné roky. Zatiaľ posledná výstava pohrebníctva sa konala v roku 2007 v Brne.

Nechýbali odborné diskusie

Súčasťou veľtrhu bol aj sprievodný program, v rámci ktorého boli návštevníkom predstavené témy spojené so smrťou a umieraním, o ktorých naša spoločnosť príliš nehovorí. Zástupcovia jednotlivých cirkevných organizácií návštevníkom vysvetlili to, akým spôsobom prístupujú k ľudským pozostatkom pri pohreboch, ale taktiež aj ako má prebiehať doprevádzanie pri umieraní. Ľudia sa napríklad, okrem iného, mohli dozvedieť, ako deti prežívajú smrť blízkeho človeka a ako im pomôcť. K dispozícii boli aj informácie o práve, dedičstve a závete a bola predstavená aj činnosť koronera v Českej republike. „Ďakujem za myšlienku usporiadať veľtrh pohrebníctva a dôstojného umierania. Na ministerstve práce a sociálnych vecí ČR sme sa štyri roky zaoberali tým, ako podporiť hospicovú starostlivosť, ako zjednodušiť jej platbu, ako sa dohodnúť so zdravotnými poisťovňami a myslím si, že pokrok sa podaril. Som veľmi rada, že na veľtrhu máme všetci možnosť sa pozrieť na to, čo nás všetkých bez rozdielu čaká a som rada, že sa tomu nevyhýbame. Veľtrh dáva jednu z možností, ako tému uchopiť, ako sa naučiť o nej hovoriť a netváriť sa, že smrť a umieranie neexistujú. Existujú a patria do nášho života,“ povedala na podujatí ministerka práce a sociálnych vecí Českej republiky Michaela Marksová. Podľa organizátorov veľtrhu za dva dni navštívilo okolo 5 tisíc ľudí.

Prípravil Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Speváčka a herečka Bára Štěpánová

Od koča až po najmodernejšie pohrebné vozy

Hroby zo skla vydržia aj silný náraz

Sprievodný program, odborné diskusie

Konferencia štátov V4 z oblasti pohrebništva

Lysá nad Labem

Súčasťou prvého ročníka medzinárodného veľtrhu pohrebništva a dôstojného umierania na výstavisku Lysá nad Labem bol aj tretí ročník medzinárodnej konferencie krajín Vyšehradskej štvorky. Odborníci z oblasti pohrebništva, zdravotníctva a štátnych úradov dňa 3. novembra 2017 diskutovali na tému 100 rokov kremácie, pričom výstupom bola prijatá rezolúcia o spolupráci s piatimi bodmi.

Účastníci konferencie v rezolúcii skonštatovali, že spôsob pochovávaní kremáciou má nielen v krajinách Vyšehradskej štvorky, ale aj v celej Európe stúpajúcu tendenciu. Moderné technológie kremáčnych pecí sú na vysokej úrovni, zaručujú dodržiavanie aj tých najprísnejších požiadaviek a ekologických noriem. Ukladanie spoplnených tiel je z pohľadu životného prostredia celkom nezávadné. Viaceré krematóriá mali na svoju dobu výnimočné architektonické stvárnenie.

Zúčastnení odborníci v druhom bode zdôraznili dôležitosť úzkej spolupráce či praktického výkonu pohrebných služieb s dôrazom na informácie o zomrelých a dodržiavanie infekčných a preventívnych opatrení. Odporúčajú úzku spoluprácu so štátnymi orgánmi, ktorej výsledkom bude zjednotenie a zjednodušenie postupov pri zašitovaní medzinárodných prevozov.

Účastníci sa v treťom bode zhodli na prijatí takých opatrení, ktoré zaistia dôstojné a pietne zachádzanie so zomrelými alebo ľudskými ostatkami. K tomu je potrebné podriaďovať činnosť prijímania legislatívnych úprav v jednotlivých štátoch.

Odborníci na oblasť pohrebništva, vzhľadom ku stále hroziacemu nebezpečeniu infekčných chorôb a virových epidémií, odporúčajú osloviť príslušné úrady jednotlivých štátov a požiadať o podrobné manuály, ako postupovať pri manipulácii so zomrelým, ktoré dezinfekčné prostriedky majú použiť a aké ochranné pomôcky majú mať pracovníci pohrebných služieb.

Účastníci konferencie taktiež odsúhlasili zriadenie spoločnej komisie, ktorá sa bude pravidelne stretávať a hodnotiť pokrok a plnenie spoločne prijatých doporučení. Komisia má štyroch členov, po jednom z každého štátu: Ladislav Stríž (Slovensko), Karol Károli (Maďarsko), Marek Cichewitz (Poľsko), Ladislav Kopal (Česká republika).

Dominovala téma kremácie

Hlavnou témou konferencie bolo 100 rokov kremácie. K problematike ako prví vystúpili Mgr. Stanislav Motyčka z Asociácie priateľov krematórií s prednáškou 100 rokov histórie krematórií a prezident Združenia pohrebných služieb v ČR Ladislav

Kopal na tému 100 rokov krematória v Liberci. O histórii krematórií v Maďarsku hovoril riaditeľ cintorínov v Budapešti József Horváth. Poľské krematóriá priblížil Krzysztof Wolický z Polskie Stowarzyszenie Pogrzebowe. K diskusii o krematóriách prispela aj Ing. Ivona Dlábková z Vysokej školy banskej z Technickej univerzity Ostrava, ktorá sa vo svojej prednáške zamerala na usporiadanie a prevádzku krematórií. Na konferencii vystúpili aj zástupcovia zo Slovenskej asociácie pohrebných a kremáčnych služieb. Prezident SAPAKS Ladislav Stríž hovoril o modernizácii pohrebných služieb v Strednej Európe a podpredseda SAPAKS Vladimír Ecker mal prednášku zameranú na koncesie pohrebných služieb v Strednej Európe. Projekt bol realizovaný s príspevkom štátneho rozpočtu Českej republiky z programu Ministerstva regionálneho rozvoja.

História medzinárodných konferencií

Prvá medzinárodná konferencia pohrebništva krajín vo Vyšehradskej skupine pod názvom Právo na ľudskú dôstojnosť sa uskutočnila v dňoch 5. – 6. novembra 2014 na výstavisku Expo center v Trenčíne v Slovenskej republike. Druhý ročník medzinárodnej konferencie pohrebništva sa konal v dňoch 23. – 24. septembra 2015 v maďarskom Ostrihome.

Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Zaznelo v prednáškach konferencie

József Horváth, riaditeľ mestských cintorínov v Budapešti Kremácia v Maďarsku začala až v roku 1951. Prvé krematórium vzniklo v Debrecíne z toho dôvodu, že väčšinu obyvateľstva tvorili protestanti a odpor katolíckej cirkvi tu nebol až taký veľký. Prvé krematórium v Budapešti bolo postavené až v roku 1968, doteraz je najväčšou prevádzkou v Maďarsku. Má celkom 8 pecí a zabezpečuje približne 720 000 kremácií ročne. Už v roku 1974 bolo v Maďarsku vykonávaných až 50 % kremácií zo všetkých pohrebov. Rozvoj kremácií nastal v 90-tych rokoch preto, že sa postupne zaplňali cintoríny a ubúdali voľné hrobové miesta. V 90-tych rokoch bolo v Maďarsku postavených 12 krematórií, dnes máme 17 krematórií s 33 pecami. V Maďarsku je typické, že krematóriá sú v nepretržitej prevádzke, čo umožňuje priebežné kremácie a ekonomicky hospodárnu prevádzku. Napriek tomu máme stále dvojnásobné kapacity, ako je potrebné. V súčasnosti je v Budapešti až 88 % kremácií zo všetkých pohrebov, pričom na vidieku je to približne 50 %. Máme problémy s reguláciou poskytovaných pohrebných služieb, nakoľko mnohí poskytovatelia sa vyhýbajú dodržiavaniu predpisov.

Pre nás je dôležité, aby sme sa snažili zvyšovať úroveň pohrebných služieb od prevozu, po kremáciu, aby bol pohreb realizovaný čo najkvalitnejšie a rozlúčka bola čo možno najpietnejšia. Je preto veľmi potrebné, aby štátne úrady robili v pohrebných službách intenzívnejšiu a poctivejšiu kontrolnú činnosť. Veľkým problémom je aj to, že téma smrť je v Maďarsku stále tabuizovanou témou. Bohužiaľ, ľudia o nej nechcú hovoriť, stráňa sa všetkého, čo sa týka pohrebništva. Aj preto sa v rámci správy mestských cintorínov v Budapešti snažíme každoročne robiť dni otvorených dverí, v rámci ktorých môžu návštevníci vidieť, ako funguje krematórium. Chceli by sme, aby ľudia chápali dôležitosť pohrebništva.

Ing. Ivona Dlábková, študentka VŠB-TU Ostrava

V histórii kremácie na našom území bol veľkým míľnikom rok 789, keď Karol Veľký zakázal kremáciu ako spôsob pochovávaní, pričom tento zákon pod vplyvom kresťanstva pretrvával skoro 1 000 rokov. Ďalším míľnikom bolo presunutie pohrebísk mimo obce za kopec alebo riekku nariadením Jozefa II, nakoľko narastala populácia, ale aj morové epidémie. Prvé moderné krematóriá vo svete boli postavené v Miláne v Taliansku a vo Washingtone v USA. Na prvých budovách krematórií je možné vidieť antické prvky. Prvé krematóriá spočiatku pripomínali skôr kostoly, keďže architekti nachádzali inšpiráciu v kresťanskej tradícii. Až postupne bola táto architektúra ovplyvnená klasicizmom a funkcionalizmom.

V rámci odborných exkurzií sme na univerzite navštívili viacero krematórií po celej Českej republike, od Pardubic, Brna, Prahy (Strašnice) či Zlína. Napríklad krematórium v Zlíne, ktoré bolo postavené na žiadosť Tomáša Baťu, na prvý pohľad nevyzerá až tak výrazne, pretože sa nachádza na lesnom cintoríne. Samotná stavba je horizontálna, pričom významným prvkom je komín. Pražské krematórium Strašnice má modernejší výzor, aj keď má stále antické prvky. Zaujímavé je, že celá stena sa po obrade zasunie a pozostalí môžu ísť von do zelenej záhrady s jazierkom.

Zaujímavá je aj obradná sieň, ktorá je poňatá skoro ako divadlo, keďže je v nej opona, ktorá môže byť pre niekoho vtipná, pre niekoho nevkusná. Navyše, pozostalí vidia priamo rakvu, ako vchádza do pece. Pre niekoho môže byť tento pohľad trochu morbidný. Treba však povedať, že každé krematórium je architektonicky významné, pretože ide o verejnú stavbu.

Ladislav Stríž, prezident Slovenskej asociácie pohrebných a kremáčnych služieb

Podnikanie v oblasti pohrebništva v poslednom čase nie je jednoduché, a z roka na rok je ťažšie. Dodnes sa stretávam s tým, že na Slovensku fungujú aj také pohrebné služby, ktoré ani nevedia, že existuje nejaký pohrebný zákon. Problémom je zlá legislatíva, ale aj to, že mnohí kolegovia si dokonca hádžu poľenú pod nohy. V blízkej budúcnosti hrozí v krajinách V4 vstup veľkých korporácií, ktoré budú poskytovať pohrebné služby. Podobný problém už majú kolegovia vo Francúzsku, Portugalsku či Španielsku, kde jedna spoločnosť vlastní niekoľko desiatok pohrebných služieb, ktoré v danej krajine určujú smer pohrebných služieb či už dizajnom alebo cenami.

Aké máme možnosti riešenia tejto neľahkej situácie? Slovenská asociácia pohrebných a kremáčnych služieb je členom Európskej federácie pohrebných služieb EFFS ako aj Medzinárodnej federácie pohrebných služieb FIAT – IFTA. Za Slovensko sa na pravidelných rokovaníach v týchto inštitúciách zúčastňujem ja a vidím, že západné krajiny sa na pohrebnú službu pozerajú modernejším pohľadom ako krajiny strednej a východnej Európy, ktoré sú poznačené svojou minulosťou.

V krajinách vyšehradskej skupiny je v pohrebništve množstvo problémov, ktoré sú takmer rovnaké, a preto by sme mali zvážiť intenzívnejšiu spoluprácu. Jednotlivci v rámci jedného mesta nič nezmôžu. Štyri krajiny vedú vytvoriť väčší tlak na miestne vlády, respektíve európske inštitúcie. V súčasnosti sa v Európskej únii pripravuje európska norma, ktorá by mala odporučiť to, ako by mala vyzeráť pohrebná služba. Musím však povedať, že v rámci krajín Vyšehradskej skupiny je zatiaľ nízky záujem o jej prípravu. Takže ešte raz vyzývam na spoluprácu v tomto smere, lebo máme a budeme mať podobné problémy, takže aj riešenia môžu byť podobné.

Vladimír Ecker, podpredseda Slovenskej asociácie pohrebných a kremáčnych služieb

Na Slovensku je už siedmy rok platný zákon o pohrebništve č. 131/2010. Uvedená legislatíva je pomerne dosť známa aj v Českej republike, nakoľko z tohto zákona boli niektoré myšlienky zapracované aj do vašej právnej normy. Nás trochu trápí netransparentné získavanie odbornej spôsobilosti.

Na Slovensku máme akadémie vzdelávania, ktoré sa tvária ako akadémie, no nemajú príslušnú akreditáciu. Každý uchádzač zo zákona musí absolvovať 190 hodín, čo pri celodennom štúdiu 5 hodín vychádza zhruba 40 dní, no niektoré vzdelávacie inštitúcie kurz vedú spraviť aj za 4 hodiny. Uchádzač dokonca dokáže úspešne spraviť test na Regionálnom úrade verejného zdravotníctva. Podotýkam, že na to, aby bol frekventant pripustený k ústnym skúškam, musí úspešne napísať test pozostávajúci z 32 otázok aspoň na 80 percent.

Je veľká škoda, že Živnostenský úrad SR neskúma kvalitu týchto osvedčení, pretože vďaka obchádzaniu zákona nám v priebehu jedného týždňa vznikne konkurencia. Ide o pohrebákov, ktorí vzniknú za pár dní a nízkymi cenami vám vedú zničiť to, čo ste vy budovali niekoľko rokov. Žiaľ, stále je vysoká korupcia na hygiene, ako aj ostatných príslušných štátnych orgánoch. Rozhodli sme sa začať podávať trestné oznámenia cez prokuratúru a budeme na korupciu upozorňovať tak dlho, kým sa s tým niečo nespraví. My v zásade nemáme problém so zdravou konkurenciou, no chceme, aby naša konkurencia bola zdatná a odborná.

Obnova cintorína v prísne stráženom objekte vojenského útvaru ASR

Pri príležitosti Pietnej spomienky na obete 1. svetovej vojny sme navštívili cintorín v Trenčíne – Kubra. Na naše otázky odpovedal generálporučík v. v. Ing. Pavel Honzek, ktorý je dušou projektu záchranu cintorína s cieľom zachovania dôstojnej pamiatky na vojakov, ktorí položili svoje životy na tomto území a mal by byť aj mementom pre ďalšie generácie, aby sa táto bolestná minulosť už nikdy nezopakovala.

Odkedy sa koná táto pripomienka konca 1. svetovej vojny a kto bol iniciátorom organizovať ju priamo vo vojenskom priestore, ktorý je, predpokladám, inak verejnosti neprístupný.

Pietny akt sa koná od roku 2015, kedy sa 10. 11. 2015 uskutočnil prvý ročník. Prítomných bolo vtedy 86 hostí. Zo zahraničných hostí pridelenec obrany ČR generál Jakubek, pridelenec obrany Maďarska plukovník Talian, delegácia Vojenského historického ústavu z Maďarska, zástupca veľvyslanca RF pán Šabanov a pridelenec obrany RF. Vence ďalej položili – generál Hirka za GŠ OS SR, generál Novosad – veliteľ posádky Trenčín a veliteľ pozemných síl, Klub generálov SR na čele s predsedom generálom Blanárikom, Klub vojenských veteránov Trenčín, ObV SZPB a ďalší predstavitelia občianskych združení. Iniciátorom tohto pietneho aktu bol generálporučík v. v. Ing. Pavel Honzek. Organizátorom bol veliteľ pozemných síl OS SR v spolupráci s Klubom generálov SR. Vtedy bola obnovená len vstupná časť cintorína. (vlajkové stĺpy, historické stĺpy a chodníček k stĺpom).

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky má v správe aj vojnové cintoríny na Slovensku, patrí aj tento cintorín pod ich správu a aká je vaša vzájomná spolupráca?

Cintorín v Trenčíne-Kubra nepatrí pod priamu správu MV SR. Tento je majetkom Ministerstva obrany SR. S MV SR je veľmi dobrá spolupráca. Predovšetkým v začiatkoch obnovy. Vyjadrovali sa k navrhovanému vzhľadu a podobe cintorína, čo so starými hrobmi a k ďalším otázkam týkajúcim sa začatia jeho obnovy. Sme v styku s pracovníčkou MV SR pani Ing. Janou Kráľovou, ktorá sa nám snaží vždy pomôcť a poradiť.

Prispelo MV SR na obnovu tohto cintorína alebo sa na tom podieľalo MO SR, prípadne išlo o spoločné financovanie projektu?

MV malo snahu vyčleniť finančné prostriedky na jeho obnovu, ale vzhľadom na to, že cintorín je majetkom MO SR a nie mesta Trenčín, nie je zo zákona možná dotácia od štátneho orgánu inému štátnemu orgánu (MO SR). MO SR sa podieľa na obnove cintorína poskytnutím pomoci príslušníkmi

Ozbrojených síl SR ktorí v rámci týchto prác vykonávajú odbornú prípravu a výcvik, rovnako podľa našich požiadaviek vyčleňuje špeciálnu vojenskú techniku. Podieľalo sa aj určitou finančnou čiastkou vo veľmi malom rozsahu na úhradu dodaného stavebného materiálu.

Ak počas roka prejaví nejaký príbuzný túžbu navštíviť miesto posledného odpočinku svojho rodinného príslušníka umožnite mu to kedykoľvek? Sú v tejto súvislosti nejaké obmedzenia, podmienky?

Takéto prípady sú vždy riešené podľa konkrétnej požiadavky. Vzhľadom na to, že sa cintorín nachádza v prísne stráženom objekte, nie je možné prísť a ihneď sa dostať do priestoru cintorína. Je potrebné požiadať veliteľa útvaru o povolenie vstupu do objektu, nahlásiť svoje základné identifikačné údaje a dohodnúť dátum možnej návštevy. Takéto prípady sme riešili aj v roku 2016. Do priestoru je možný vstup iba v sprievode oprávnenej osoby. Vstup nie je možný v sobotu, nedeľu a sviatočné dni. Snažíme sa o to, aby priestor vojenského cintorína bol vyňatý z prísne stráženého priestoru a aby v budúcnosti bol viacej prístupný. Rozhodne nebude možné zabezpečiť voľný prístup tak, ako na bežné cintoríny v obciach a mestách.

Viete vyčíslíť počet hodín, počet ľudí, ktoré viedli k tomu v akom stave sa dnes cintorín nachádza?

Takúto štatistiku bohužiaľ nevediem, ale práce vykonané od roku 2015 – 2017 predstavujú stovky hodín. Počet ľudí by som možno vedel dať dohromady, ale nepresiahol by asi 60-80 osôb za celé tri roky. Väčšinou, okrem príslušníkov OS SR, pracujú rovnaké osoby. Na každodenných úlohách sa podieľajú 2-3 osoby, nárazovo do 6-8. Odborný výcvik je organizovaný v počte do 8 osôb.

Hovorili ste o tom, že sa cintorín bude ešte rozširovať. Čo uvidia návštevníci budúročnej Pietnej spomienky nov? Kedy predpokladáte definitívne ukončenie prác na cintoríne?

Nehovoril som o rozširovaní cintorína, ale o tom, aké práce nás ešte čakajú. Chceme osadiť centrálny, asi 3 m vysoký kovový kríž a chodníček k nemu, spevniť nástupovú plochu pre hostí, dokončiť osadenie historického označenia hrobových miest v priestore skanzenu (30 hrobov ponechaných v pôvodnej podobe, ktoré sa nachádzajú vpravo od vstupnej časti, celkom na konci cintorína vzhľadom), osadiť informačné tabule (8-11 ks.) a dokončiť celkovú záhradnú úpravu okrajov cintorína. Ukončenie prác na obnove cintorína plánujeme v roku 2018 a slávnostné otvorenie obnoveného cintorína 11. novembra 2018, t. j. k 100-tému výročiu ukončenia 1. svetovej vojny. Budúročný pietny akt bude vykonaný 11. 11. 2018. Organizačné otázky sa budú riešiť v priebehu zimného obdobia 2017 – 2018. Všetky naše plány sú závislé

na zabezpečení potrebných finančných prostriedkov. Som pevne presvedčený, že to úspešne zvládneme, a to čo Klub generálov SR sľúbil na tohtoročných oslavách čestne splní.

Neplánujete tento priestor otvoriť verejnosti?

Budeme plne podporovať snahy o voľnejšie prístupnenie cintorína, ale pokiaľ tu bude vojenský útvar, celkom voľný prístup nebude možné nikdy dosiahnuť. Odčlenenie priestoru cintorína od vojenského priestoru je takmer nemožné. Jediná možnosť je vybudovať samostatnú prístupovú cestu, ktorá by musela ísť cez súkromné pozemky (záhrady, sady) a to je asi v súčasnej dobe veľmi drahá záležitosť, skôr to považujem za neuskutočniteľné.

Text a fotografie Pavel Ondera

Prípád Andač

Kamenár mal osádzať nový pomník bez súhlasu nájomcu

Viete si predstaviť, že sa riadne staráte o hrobové miesto, máte platnú nájomnú zmluvu a napriek tomu niekto bez vášho súhlasu odstráni hrobové príslušenstvo a buduje nový pomník? Takýto prípad sa stal pani Drahomíre Orthovej, ktorá má v prenájme hrobové miesto na pohrebisku Andač-Zbehy pri Nitre. Rozhodli sme prešetriť celú situáciu, a okamžite sme vycestovali na miesto. Aj v tomto prípade sme však narazili nielen na nedodržiavanie platných zákonov, ale taktiež na potrebu spresnenia legislatívy, aby v budúcnosti nedošlo k podobnému prípadu.

Drahomíra Orthová dňa 1. júla 2017 oznámila Obecnému úradu Zbehy, že pomník na hrobovom mieste č. 59 na pohrebisku Zbehy Andač bol odstránený a začala na ňom práca na dvojhrobe bez jej predošlého súhlasu. Pritom s obecným úradom má riadnu nájomnú zmluvu a uvedené hrobové miesto bolo dňa 18. mája 2017 vyplatené ako trojhrob do roku 2021. Podľa jej slov sa o hrob už ako dieťa starala so starou mamou, a preto má k uvedenému hrobovému miestu nielen morálny, ale aj citový vzťah. „Kto to nezažil, ani si nevie predstaviť, aký šok som dostala, keď som v máji 2017 prišla na hrob. Pôvodný pomník bol odstránený

takým nemorálnym spôsobom, že na mieste, kde sú pozostatky Ludmily a Maximiliána Lopaškových, je betónový múrik o šírke 56,5 cm. Kde sa môže nabrať toľko hnevu v človekovi, ktorý zabetónuje hrob? Po mojom zistení, za všetkým je moja mama, na ktorú týmto podávam sťažnosť,“ uviedla v oznámení Drahomíra Orthová, ktorá v sťažnosti namietala, že z hrobového miesta bol odstránený nielen pomník s tabuľou, ale aj 3 veľké ikebany, veniec z kríža, 2 sošky, kôrová drť, čierna podložka pod kôru a 5 sklenných kahancov. Následne obec Zbehy v zastúpení starostu obce Ing. Ivana Habiňáka vyzvala matku majiteľky hrobu, aby upravila hrobové miesto do pôvodného stavu, vrátane jeho príslušenstva, a zároveň zakázala akékoľvek nové stavebné práce na uvedenom hrobovom mieste.

Výzvy na dohodu

Drahomíra Orthová podala písomne výzvu svojej matke, ktorá mala objednať prerábku u kamenára, aby dala hrobové miesto do pôvodného stavu, alebo, aby uhradila finančnú náhradu. Zároveň sa listom obrátila na kamenára Alexandra Stétzu zo spoločnosti BAHAMA, ktorý mal podľa jej slov začať práce na výmene pomníka nielen bez jej súhlasu ako nájomcu hrobového miesta, ale aj bez povolenia od prevádzkovateľa cintorína. „Hrubo ste tiež porušili vyhlášku obecného úradu. Spôsobili ste mi finančnú aj

psychickú zdravotnú ujmu. Žiadam do termínu 24. júla 2017 celú záležitosť doriešiť, nakoľko škoda v eurách, ktorá mi bola spôsobená, prevyšuje už podnet na trestné stíhanie. Po tomto termíne budem nútená celú záležitosť riešiť prostredníctvom štátnych orgánov,“ uviedla v liste sťažovateľka Drahomíra Orthová. Zároveň podala sťažnosť na Obecný úrad, nakoľko podľa zákona č. 131/2010 o pohrebníctve nemal novelizovaný prevádzkový poriadok cintorína, pričom na internetovej stránke mal byť len prevádzkový poriadok z roku 2006. „Ak by obecný úrad dodržiaval zákony, nemuselo prísť k závažnej udalosti. Žiadam, aby boli moje sťažnosti prejednané poslancami obecného zastupiteľstva,“ uviedla v sťažnosti Drahomíra Orthová.

Trestné oznámenie

Vzhľadom na to, že na výzvy nikto nereagoval, pani Drahomíra Orthová dňa 11. augusta 2017 na príslušnej policajnej stanici podala trestné oznámenie vo veci poškodzovania cudzej veci podľa § 245 ods. 1 Trestného zákona. K spôsobenej škode uviedla, že odstránením pomníka jej bola spôsobená celková škoda vo výške 1 475,50 €. Z toho 1 kus pomníka v hodnote 1 000 €, 1 ks venca na kríži v hodnote 25 €, 1 kus veľkej ikebany v hodnote 30 €, 2 kusy malej ikebany v hodnote 30 €, 2 kusy sošky v hodnote 30 €, 4 kusy malých kahancov v hodnote 8 €, 1 kus veľkého kahanca v hodnote 5 €, 1 kus mramorovej dosky v hodnote 87,5 €, 1 kus čierne plachty v hodnote 8 €, 4 vrecia drvenej kôry v hodnote 52 €, 2 kusy keramických misiek v hodnote 50 € a pôvodného obvodového múrika v hodnote 150 €. Polícia však oznámenie uzatvorila s tým, že nejde o trestný čin. Pani Orthová sa prostredníctvom právniku odvolala, prokuratúra to však zamietla. Celú vec preto zvažuje riešiť v občiansko-súdnom konaní.

Obec tvrdí, že nepochybila

Zaujímalo nás však, ako mohlo dôjsť k úprave uvedeného hrobového miesta kamenárom, ktoré si neobjednala jeho majiteľka Drahomíra Orthová, nakoľko v zmysle platného pohrebného zákona prevádzkovateľ pohrebiska je povinný zabezpečiť všeobecné záväzné nariadenie tak, aby nedochádzalo k poškodzovaniu hrobových miest a hanobeniu zosnulých, pričom kamenári ako aj pohrebné služby sú povinné dodržiavať uvedený prevádzkový poriadok. Ohľadom vyššie uvedeného prípadu sme kontaktovali Obecný úrad Zbehy ako správcu pohrebiska Andač. Sám starosta obce Ing. Habiňák je presvedčený, že obec

na uvedenom probléme nemá podiel viny, ale zákon nedodržel kamenár, ktorý si pri stavebných úpravách hrobového miesta neplnil svoje povinnosti.

Kamenár vinu odmieta

Zistili sme, že stavebné úpravy hrobového miesta na cintoríne Andač-Zbehy zabezpečovalo kamenárstvo BAHAMA z obce Semerovo. „Ja naozaj neviem, kde je problém a k čomu sa mám vyjadrovať. My máme riadne spísanú objednávku s pani Júliou Lopaškovou, ktorá si ešte v marci tohto roku u nás objednala úpravu hrobového miesta svojho blízkeho a riadne zaplatila za práce,“ povedal nám Alexander Stétz z kamenárstva BAHAMA s tým, že v uvedenom prípade nedošlo k žiadnemu porušeniu, nakoľko nerobil úpravu cudzieho hrobu, keďže objednávku zadávala rodina. Kamenár dôrazne odmieta sťažnosť Júlie Orthovej, že spravil stavebnú úpravu hrobového miesta bez jej vedomia, keďže kamenárske práce spravil ešte pred tým, ako podpísala nájomnú zmluvu dňa 18. mája 2017. Ako ďalej povedal Alexander Stétz, v čase úpravy hrobového miesta bol riadne na obecnom úrade, kde oznámil, na ktorom hrobovom mieste ide robiť stavebné úpravy, pričom, tak ako obvykle, dostal kľúč od cintorína. „Podľa mojich informácií si pani Júlia Lopašková chcela predĺžiť nájom za hrobové miesto na svoje meno, ale dcéra ju predbehla a dala si nájom na svoje meno. Nerozumiem, prečo vlastná rodina robí toto vlastnej rodine. Už dvakrát som bol kvôli takýmto hlúpostiam vypovedať na polícii v Nitre,“ dodal Alexander Stétz.

Rozlúsknutie problému

Uvedený prípad má právny a etický problém. Na jednej strane sú rodinní príslušníci, ktorí sa nevedia dohodnúť ohľadom správy hrobového miesta. Na druhej strane sú protichodné stanoviská kamenára a správcu pohrebiska o tom, ako prebiehal vstup na cintorín a informovanie o stavebných úpravách. Redakcia Slovenské pohrebníctvo nemôže robiť mediátora medzi rodinnými príslušníkmi, ani vyriešiť súdy za štátne orgány. Faktom je, že obecný úrad Zbehy nemal novelizovaný prevádzkový poriadok cintorína v zmysle platného zákona. A povinnosťou obce je zo zákona stanoviť také podmienky pre pohrebné a kamenárske služby v prevádzkovom poriadku cintorína, aby nedochádzalo k podobným prípadom, aký nastal na cintoríne Andač-Zbehy pri Nitre.

Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Stanovisko správcu cintorína k vzniknutej situácii na cintoríne Zbehy - Andač

Na problém, ktorý vznikol na pohrebisku Andač pri Nitre, sme sa boli informovať na Obecnom úrade Zbehy, ktorý spravuje miestny cintorín. V čase našej návštevy sa na úrade starosta obce Ing. Ivan Habiňák nenachádzal, no neskôr zaslal odpovede na naše otázky písomne.

Pani Drahomíra Orthová tvrdí, že na pohrebisku Zbehy – Andač bolo hrubým a nemorálnym spôsobom odstránené hrobové príslušenstvo z hrobu č. 59 a začala sa na ňom práca na dvojhrobe, ktorú si ona neobjednala. Viete ako správca pohrebiska vysvetliť, ako mohlo dôjsť k úprave hrobového miesta č. 59 kamenárom, ktoré si neobjednala jeho majiteľka Drahomíra Orthová?

K úprave hrobového miesta kamenárom mohlo dôjsť jedine len na základe prijatej objednávky na betonárske práce. Túto záležitosť si neviem inak vysvetliť. O tejto situácii som sa dozvedel len na základe podnetu pani Orthovej, ktorej som sa všemožne snažil pomôcť. Pani Orthová tvrdí, že došlo k objednávke zo strany jej matky, ktorá nie je skutočným nájomníkom hrobového miesta. V samotnom Prevádzkovom poriadku pohrebiska (ďalej PPP) sú zakotvené v zmysle § 5 povinnosti nájomcu hrobového miesta, kde okrem iného je nájomca povinný nahlásiť prevádzkovateľovi pohrebiska vykonanie stavebných prác. Pani Orthová vo svojom podnete uviedla aj údajného objednávateľa na úpravu betonárskych prác hrobového miesta, a to práve svoju matku. Jej matka nemá žiadny právny titul, t. z. nie je nájomníčkou hrobového miesta. Na základe údajnej objednávky matky pani Orthovej malo dôjsť k betonárskym prácam na hrobovom mieste jej zosnulého otca.

Žiadal Vás ako správca pohrebiska Zbehy – Andač kamenár v prípade úpravy hrobového miesta č. 59 oficiálne o vstup na pohrebisko?

Kamenár mňa ako prevádzkovateľa pohrebiska žiadnym spôsobom nežiadal o povolenie vstupu na pohrebisko. Samotný zákon o pohrebníctve č. 131/2010 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej zákon o pohrebníctve) neupravuje ustanovenia týkajúce sa povolenia vstupu na pohrebisko. Neviem si vysvetliť Vašu definíciu pojmu – oficiálny vstup. Pohrebisko je verejne prístupným miestom, na ktoré je oprávnený vstúpiť ktokoľvek. V PPP je v § 4 uvedená prevádzková doba, ktorá je vymedzená nasledovne: „pohrebisko je verejnosti prístupné neobmedzene.“ Z čoho je evidentné, že z hľadiska času nie je obmedzovaný vstup na pohrebisko.

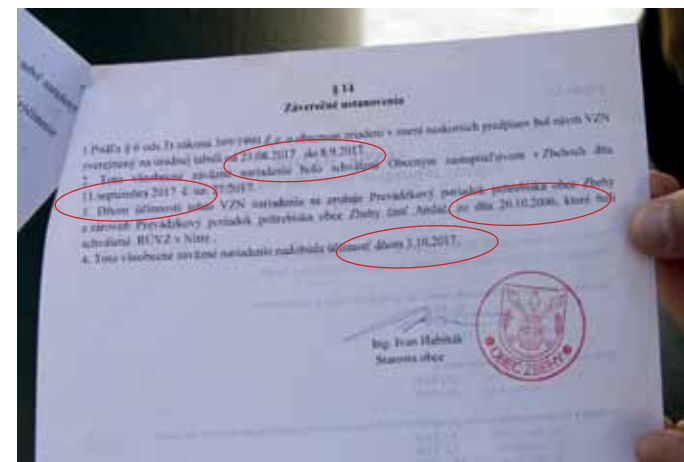
Ako je zabezpečený vstup kamenárov, pohrebných služieb a iných osôb na pohrebisko Andač tak, aby nedochádzalo k poškodzovaniu hrobových miest a hanobeniu zosnulých podľa zákona o pohrebníctve?

Na podobnú otázku som odpovedal v predchádzajúcej odpovedi. Dovolil by som si doplniť moju odpoveď o tú skutočnosť, že

každý, kto vstúpi na pohrebisko, je povinný dodržiavať všetky ustanovenia uvedené v PPP. V zmysle zákona o pohrebníctve sú zakotvené povinnosti návštevníkov pohrebiska v súvislosti s udržiavaním poriadku na pohrebisku a zachovaním dôstojnosti tohto miesta. Na všetky práva a povinnosti slúži tiež PPP, ktorý je umiestnený na úradnej tabuli obce Zbehy a tiež na samotnom pohrebisku Andač. Firmy, ktoré sa zaoberajú stavebnými úpravami hrobových miest, urien, pomníkov atď., by mali poznať zákony, ktoré upravujú ich práva a povinnosti a „obmedzenia“ týkajúce sa stavebných úprav a prác vykonávaných na území pohrebísk, na prevádzkovanie ich činnosti. Takéto firmy by mali predovšetkým konať v súlade so zákonom, právnymi predpismi a tiež samotným PPP. Kamenárske firmy vo všeobecnosti by si mali byť zodpovedné za svoje konanie v rámci ich odborných činností, najmä konať v rámci povinností vyplývajúcich im zo zákona o pohrebníctve.

Pani Drahomíra Orthová dala dňa 24. júla 2017 sťažnosť na obecný úrad Zbehy - Andač, nakoľko podľa zákona č. 131/2010 o pohrebníctve ste nemali mať novelizovaný príslušný prevádzkový poriadok. Tvrdí, že na stránke obecného úradu našla na internete len prevádzkový poriadok z roku 2006. Zároveň podala sťažnosť, že žiadny prevádzkový poriadok cintorína nie je prístupný jej ako návštevníčke cintorína. Ako je možné, že ste nemali 6 rokov novelizovaný prevádzkový poriadok?

Obec Zbehy mala síce vypracovaný PPP z roku 2006 podľa zákona o pohrebníctve, ale jednotlivé ustanovenia uvedené v PPP, ktoré vyplývajú pre obec Zbehy ako prevádzkovateľa pohrebiska, sú totožné a zásadným spôsobom sa nelíšia od povinností uvedených v zákone o pohrebníctve. V tomto kontexte by som sa chcel v menej celej obce Zbehy verejne poďakovať pani Orthovej, ktorá nás upozornila na to, že PPP bol z roku 2006. Skutočnosť, že zákon o pohrebníctve bol novelizovaný v roku 2010, nás viedla k tomu, že sme uskutočnili okamžitú nápravu v podobe prijatia nového PPP, ktorý má podobu všeobecne záväzného právneho predpisu a bol v súlade so zákonom riadne schválený. Jeho účinnosť nastala dňom 3. 10. 2017. V zmysle zákona o pohrebníctve je PPP verejnosti prístupný na obvyklom mieste na pohrebisku. Čo sa týka internetovej stránky, na stránke obce Zbehy je uverejnený PPP Zbehy a na internetovej stránke Andač nie je. Ide o totožný PPP a v zmysle zákona č. 369/1990 v znení neskorších predpisov o obecnom zriadení (ďalej zákon o obecnom

zriadení). Ide len o doplnkovú službu uverejnenia PPP, kedy obec neporušuje žiadne právne predpisy.

Dňa 29. septembra 2017 sme boli osobne na pohrebisku Zbehy – Andač a na dverách domu smútku sme našli vyvesený prevádzkový poriadok v euroobale. Myslíte si, že je to dôstojné zverejnenie prevádzkového poriadku vzhľadom na to, že na plote samotného pohrebiska sa našiel priestor pre reklamu kamenárov a pohrebných služieb v oveľa väčšom rozsahu? Nemyslíte si, že keby ste mali riadne novelizovaný a zverejnený prevádzkový poriadok, že by nemuselo dôjsť k predmetnému činu?

Zákon o obecnom zriadení explicitne neuvádza, akým spôsobom má byť zverejnený PPP na úradnej tabuli. Tým, že je PPP zverejnený na úradnej tabuli obce Zbehy, naplňa účel zákona o obecnom zriadení a je v súlade so zákonom. PPP je zároveň vyvesený na dverách domu smútku. Tak, ako som uviedol, predchádzajúce ustanovenia PPP z roku 2006 sa v zásade nemennili, čo jednoznačne dáva odpoveď na to, že by nemohlo dôjsť k stavebným úpravám na hrobovom mieste, ktoré boli vykonávané bez našej súčinnosti. V našom prípade boli naplnené všetky náležitosti na to, aby bol nový PPP ako všeobecne záväzné nariadenia riadne záväzná a v súlade so zákonom o obecnom zriadení. Okrem toho bol PPP zverejnený na úradnej tabuli v časti obce Andač, kde bol opakované z úradnej tabule strhnutý. Na základe tejto skutočnosti bol preto PPP Andač vyvesený aj na bráne Domu smútku Andač. PPP je uschovaný v euroobale, ktorý slúži ako ochrana pred nepriaznivým počasím a odolnosť pred mrazom a dažďom.

K akým opatreniam ste pristúpili, aby v budúcnosti nedochádzalo k podobným prípadom?

Po prijatí a oboznámení sa s podnetom od pani Orthovej, sme sa všestranne a intenzívne zaoberali predmetnou záležitosťou a začali sme podnikáť všetky kroky smerujúce k náprave. Tieto kroky spočívali v tom, že sme okamžite pristúpili k vykonaniu osobnej obhlídky na mieste hrobového miesta, následne sme prostredníctvom poštovej korešpondencie písomne vyzvali údajného objednávateľa stavebných úprav na hrobovom mieste o jeho úpravu do pôvodného stavu. Neskôr sme si osobne predvolali osobu, ktorú pani Orthová uvádzala ako údajného objednávateľa na stavebnú úpravu hrobového miesta. O všetkých našich krokoch sme pravidelne informovali pani Orthovú. Dokonca sme pani Orthovej poskytli informáciu o možnosti obrátiť sa s danou záležitosťou aj na orgány činné v trestnom konaní, nakoľko došlo k poškodeniu súkromného majetku a odcudzeniu veci. Taktiež sme sa zaoberali aj šetrením stavu veci na obvodnom oddelení PZ, čo nepatrilo do našej kompetencie. V danej veci avšak obec Zbehy nemôže vykonávať duplicitné šetrenie. Mám informáciu, že v súčasnom štádiu situáciu prebrali orgány činné v trestnom konaní.

Na záver by som chcel uviesť, že podľa môjho názoru obec Zbehy ako prevádzkovateľ pohrebiska spĺňa všetky povinnosti

týkajúce sa pohrebiska v súlade so zákonom a všeobecnými právnymi predpismi. Dovolím si tvrdiť, že v tejto celej záležitosti sme ako obec a jej orgány boli činní, nápomocní a konali sme dokonca nad rámec našich možností. V skutočnosti nie je možné zabrániť takýmto opakovaným konaniam, nakoľko nie je možné vyvodit' porušenie povinností pre obec Zbehy za činnosť inej osoby. V tejto súvislosti je veľmi dôležité poznamenať, že samotná kamenárska firma porušila vyššie uvedené zákony. Každá kamenárska firma musí zákony poznať. Kamenárstvo si pri stavebných úpravách hrobového miesta v zásade neplnilo svoje povinnosti a nedodržiavalo ustanovenia, ktoré sú verejnosti prístupné v podobe uverejneného platného zákona o pohrebníctve a tiež vyveseného PPP.

Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Stanovisko SAPaKS

Dovoľte mi pár doplňujúcich poznámok k uvedenému problému. Pomaly končíme rok 2017 a niektoré obce na Slovensku ešte stále nie sú úplne stotožnené s pohrebným zákonom č. 131/2010 Z. z. Novelizácia zákona bola potrebná práve preto, aby sme sa vyhli takýmto ukážkovým konfliktom pri spravovaní cintorínov. V tomto prípade je podstatou veci majetok na prenajímanom hrobovom mieste, čiže na cintoríne obce. Pokiaľ by bol dodržaný výklad zákona na prevádzkovanie cintorína a na obecnom úrade by bola odborne spôsobilá osoba pre prevádzkovanie cintorína s platnou licenciou, tak by určite vedela overiť totožnosť prenajímateľa hrobového miesta a na koho hrobe vlastne budú pracovať kamenári. Pán starosta síce zachraňuje situáciu ako sa len dá, ale už vôbec nemôžem súhlasiť s argumentáciou, že na verejnom mieste ako je cintorín, predsa musia všetci dodržiavať zákon, vrátane kamenárov. Prečítať si zákon o pohrebníctve a citovať to, čo sa mi hodí, určite nie je riešením, každý jeden zákon má ďalšie ustanovenia, ktoré sú tiež smerodajné.

Správa cintorínov, čiže *správca*, predsa **musí mať pod kontrolou majetok na prenajímanom pozemku cintorína, nemôže sa spoliehať len na vyvesený prevádzkový poriadok**. Zatváranie či otváranie cintorína, určovanie hrobových miest, vedenie evidencie a vydávanie povolení na výkopové práce, kamenárske práce, vedenie evidencie zmlúv atď., to je len malá ukážka z množstva povinností odborne spôsobilej osoby.

Dovoľujem si v tomto prípade upozorniť správcov, starostov obcí či miest, že aj oni majú isté povinnosti a hlavne zodpovednosť voči prenajímateľovi hrobového miesta, aj podpísanú vzájomnú zmluvu, ktorá pri prípadných súdnych sporoch môže hrať dôležitú úlohu pri výške odškodného. Nemusíme si nič nahovárať, starostovia na Slovensku majú skutočne toľko povinností, že o dodržiavaní akéhosi pohrebného zákona na cintorínoch sa dozvedia až pri takýchto príležitostiach.

Žiaľ, súdne spory sú v poslednom období pomerne časté. Ešte hľadám jedna dobrá rada na záver. Starostovia, hlavne v menších obciach, presúvajú kompetencie pri pohreboch na pohrebné služby. Výkop hrobu je podľa pohrebného zákona v plnej kompetencii správcu cintorína. Pokiaľ sa pri týchto prácach stane na cintoríne úraz a správca, starosta obce nemá právne ošetre-
né, zdokumentované požiadavky na ochranu a bezpečnosť práce (pohrebné služby často využívajú pracovníci na dohodu a brigádnicu) zodpovednosti sa určite nezbaví.

Ladislav Stríž, predseda SAPaKS

Košické sídliskové cintoríny

Košice majú dvadsaťdva mestských častí a takmer v každej z nich sa nachádza cintorín. Voľakedy sa tu pochovávalo najmä v centre mesta, v okolí Dómu svätej Alžbety a Kaplnky svätého Michala. Postupom času sa však Košice rozširovali a mŕtvych pribúdalo. Tento problém sa spočiatku riešil takým spôsobom, že sa pochovávalo vo viacerých poschodiach nad sebou a staré kosti neznámych mešťanov boli uložené do kostnice v podzemných priestoroch Kaplnky svätého Michala. Išlo však iba o dočasné riešenie. Od 17. až 18. storočia začali v Košiciach vznikať nové cintoríny, pričom viaceré z nich už dnes neexistujú. Pohrebiská boli situované na súčasnej Štúrovej ulici, v blízkosti Južnej triedy, či amfiteátra. Najstaršie pohrebiská na území Košíc však existovali už v praveku.

Cintorín v mestskej časti Barca

V Barci sa pochovávalo od nepamäti. Svedčia o tom archeologické výskumy, ktoré v tejto oblasti odhalili starodávne obydlie – zhruba 30 000-ročnú polozemnicu vybudovanú príslušníkmi mladopaleolitickej kultúry zvanej Aurignacien. Význam Barce taktiež potvrdzuje skutočnosť, že bola spomenutá v písomnosti datovanej do roku 1215, zatiaľ čo najstaršia písomná zmienka o Košiciach pochádza až z roku 1230. Obec Barca sa stala bývalou súčasťou mesta Košice v roku 1968. Barčiansky cintorín je pomerne rozľahlý a husto zarastený stromami, vďaka čomu pôsobí ako park. Pozitívny dojem z cintorína však naruša množstvo opadaného lístia. V čase mojej návštevy sa o úpravu hrobiek starajú pozostalí. Niet tu jediného pracovníka mestskej časti, ktorá cintorín spravuje. Na najstarších pomníkoch už nápisy zmazal čas. Čitateľné sú len tie z 19. – 21. storočia. Nachádza sa tu aj dom smútku a v jeho blízkosti spoločný sociálny hrob chudobných občanov. Ak by ste sa ale chceli nechať

na Barčianskom cintoríne pochovať a pritom z Barce nepochádzate, musíte počítať s tým, že za vás vaši príbuzní budú platiť trikrát toľko, ako keby ste boli domáci.

Cintorín v mestskej časti Šebastovce

Aj v Šebastovciach sa pochovávalo už za čias praveku. Približne v rokoch 2900 – 2800 pred našim letopočtom tu žili príslušníci tzv. polgárskej kultúry. Neskôr, v 6. – 8. storočí tu sídlili Slovania a Avari, ktorých hroby sa zachovali až do dnešných čias. Šebastovce boli samostatnou obcou, najstaršia písomná zmienka o nej pochádza z roku 1248 a ku Košiciam sa pričlenili v roku 1976. Tunajší cintorín je situovaný v tesnej blízkosti rodinných domov a už pri vstupe hádam každého zaujme obrovská monumentálna zvonica pristavená k domu smútku. Na pohrebisku je síce pomerne málo hrobov, avšak cintorín pôsobí upraveným dojmom. Na zemi takmer niet lístia, tráva je pokosená a vďaka rozsiahlym zeleným plochám môže návštevník tohto pietneho miesta ľahko podľahnúť dojmu, že sa ocitol v akejsi záhrade.

Zaujímavé je i riešenie osvetlenia – lampy sú umiestnené vo výške asi pol metra nad zemou. Kladný dojem z cintorína môžu zvrátiť azda len preplnené kontajnery.

Cintorín v mestskej časti Polov

Územie Polova bolo osídlené už v období stredného paleolitu, teda približne pred 70 000 rokmi. Polov taktiež býval samostatnou obcou, ktorá bola v historických dokumentoch po prvý raz spomenutá v roku 1248 a súčasťou Košíc sa stal v roku 1968. O tunajší cintorín sa miestni očividne pectivo starajú. Aj v čase mojej návštevy sa tu tvrdo pracuje; hroby čistia dokonca i mladé dievčatá, ktoré zaujato pozorujú zvedavé veveričky. Viaceré náhrobky tvoria iba jednoduché kamenné kríže, no nachádza sa tu aj jedna väčšia murovaná rodinná krypta. Väčšina hrobov pochádza z 20. storočia a najstaršie zachované pomníky sú o storočie staršie. Na cintoríne sa taktiež nachádza rozľahlý dom smútku a pamätník obetiam I. a II. svetovej vojny. Zaujímavé sú i bohato zdobené kvetináče, ktoré pripomínajú antické umelecké skvosty.

Cintorín v mestskej časti Kavečany

Kavečany boli obývané najmenej od 14. storočia. Ku Košiciam boli pričlenené v roku 1976. Miestny cintorín je situovaný hneď pod malebným lesom, pričom príroda je tu mimoriadne pôvabná, čo dokazuje tiež skutočnosť, že súčasťou katastra mestskej časti Kavečany je chránené územie Kavečianska stráž, na ktorom bol zaznamenaný výskyt ohrozeného Ponikleka veľkokvetého, ako i ďalších vzácných rastlín. O miestny cintorín sa vzorne starajú zamestnanci mestskej časti Kavečany, ako aj príbuzní nebožtíkov. Odpadkové koše sú vkusne zamaskované tromi murovanými stenami.

Cintorín v mestskej časti Ťahanovce

Obec Ťahanovce existovala už v 13. storočí. Ku Košiciam však bola pripojená v roku 1968. Na tunajšom cintoríne sa nachádza viacero starých pomníkov z 19. storočia. Niektoré z nich sa už vplyvom pôdnej erózie čiastočne nachádzajú pod zemou. Taktiež tu je niekoľko vandalmi poškodených hrobov a zopár nezakrytých jám. Odhliadnuc od uvedených nedostatkov je ale

STM - Múzeum dopravy Bratislava

hľadá do zbierky automobilovej dopravy
Š-1203 resp. TAZ1500 v úprave pohrebný voz.

Automobil nemusí mať platnú STK,
môže byť odhlásený z evidencie vozidiel.

Dôležitejší je pekný vzhľad.

Kontakt:

e-mail: muzeumdopravy@stm-ke.sk
tel.: 02/ 5244 4163, mobil: 0903 429 324

nutné podotknúť, že mestská časť spravuje pohrebisko veľmi poctivo. Lístie je pohrabané, chodníky upravené a návštevník tu môže nájsť romanticky pôsobiace zákutia, ktorých čaro narušajú iba paneláky v pozadí. V severnej časti Ťahanovského cintorína stojí mohutný starý dub.

Cintorín v mestskej časti Košická Nová Ves

Najstaršie záznamy o existencii Košickej Novej Vsi pochádzajú z 13. storočia. Pôvodne išlo o samostatnú obec, pričlenenú ku Košiciam v roku 1968. Tunajší cintorín ma zo všetkých navštívených cintorínov zaujal najmenej. Nachádzajú sa tu najmä novšie hroby z 20. a 21. storočia, pričom najnovšie pomníky možno nájsť v okrajových častiach pohrebiska. Počas mojej návštevy sa o čistotu pohrebiska staralo päť pracovníkov mestskej časti Košická Nová Ves, ktorá cintorín spravuje. Žiaľ, až troch z nich unavila úprava cintorína natoľko, že po celý čas iba pofajčievali pri hlavnom kríži situovanom hneď pri vchode, čo na mňa a nepochybne ani na iných návštevníkov, nepôbilo práve najlepšie. Je tu aj dom smútku a niekoľko skromných drevených hrobiek umiestnených pri plote. O skutočnosti, že sa s využívaním cintorína počíta aj do budúcnosti, svedčí pomerne rozsiahly nezastavaný priestor.

Košické sídliskové cintoríny

Cintorín v mestskej časti Myslava

Myslava má taktiež bohatú históriu – prvá písomná zmienka o nej, ako o samostatnej obci, pochádza z roku 1263 a mestskou časťou Košíc sa stala až v roku 1968. Cintorín v Myslave je rozľahlý, avšak pomerne zanedbaný. Suchá tráva ani lístie tu neboli v čase mojej návštevy pohrabané a pri plote sa nachádzali kopy zeminy.

Návštevníkov tunajšieho pohrebiska navyše môže odradiť hluk prichádzajúci z neďalekej stavby a viaceru vandalmi poškodených náhrobkov. Napriek tomu ale ide o zaujímavý cintorín, na ktorom nájdete neobvyklé množstvo detských hrobov, dom smútku, ako aj starodávne pomníky s dnes už nečitateľnými nápismi.

V dolnej časti, pri vstupnej bráne, taktiež natrafíte na pamätník obetí I. a II. svetovej vojny s poetickým citátom od básnika

Jána Kostru: „Pamätaj živý, na obete boja, na utrpenie padlých pomysli, ako išli do ohňa a príboja za tvoje sny a pomysli.“

Cintorín v mestskej časti Vyšné Opátske

Vyšné Opátske sa ako samostatná obec spomínajú po prvý raz v písomnosti z roku 1344. Súčasťou Košíc sa stali v roku 1968. Cintorín vo Vyšnom Opátskom je umiestnený v blízkosti lesa a skrášľuje ho množstvo stromov. Dom smútku tu síce chýba, ale pri vstupe na pohrebisko je umiestnená budova využívaná ako sklad. Nájsť tu môžete moderné kolumbárium, zákonom chránený vojnový hrob červenoarmejca, ktorý padol pri oslobodzovaní Košíc v roku 1945, ako aj zaujímavé riešenie hlavný kríž – plastiku Krista, ku ktorému akoby viedli schody. Pozoruhodný je i kríž s lebkou a hadom situovaný pri vchode, kde víta smútiacich socha anjela.

Mgr. Pavol Ičo

VELKOOBCHOD

POHŘEBNICKÉ POMŮCKY

www.pohrebnickepomucky.cz

- nosítka
- vozíky
- stojany na věnce
- chladicí zařízení
- katafalky
- balzamovací stoly

VÝROBA SKLENĚNÝCH NÁHROBKŮ

**GARANTOVANÁ
BAREVNOST
V EXTERIÉRU**

100 let

- Vyrobeno z kaleného extračirého skla tl. 6 - 20 mm
- Maximální formát **4000 x 2000 mm**
- Barvy jsou drcené sklo a kalí se spolu se sklem při 620 °C
- Leštěné nebo matné hrany
- Grafický návrh připravíme v ceně náhrobku
- Možnost LED prosvícení náhrobku
- Výroba různých tvarů (CNC opracování)

Poptávky zasílejte na nahrobek@greytech.cz

www.sklenenynahrobek.cz

DARA BABY s.r.o. • Poličná 389 • Valašské Meziříčí • Tel. SK: +421 940 880 469 • Tel. CZ: +420 603 277 272

Predstavujeme pohrebnú službu Archa Belá s. r. o.

Člen asociácie

Je jedna z najmladších pohrebných služieb v spišskom regióne, no poskytovanými službami konkuruje ostatným spoločnostiam v širokom okolí prešovského kraja. Sídli v nových priestoroch, vlastní moderné motorové vozidlá a má stovky spokojných zákazníkov. Hovoríme o pohrebnej službe Archa Belá, s. r. o., o ktorej sme sa rozprávali s Marekom Pacigom, ktorý je v spoločnosti spolumajiteľ s bratrancom Františkom Krenusom.

Keď človek vstúpi do priestorov Vašej pohrebnej služby, tak sa na kožených sedačkách cíti ako v obývačke. Kde ste sa inšpirovali pri zariaďovaní pohrebnej služby?

Priznám sa, že pôvodným povolaním som železničiar a k pohrebníctvu som sa dostal cez bratranca, ktorý robil v pohrebných službách a presvedčil ma, aby sme sa dali na podnikanie v tejto oblasti. Začínali sme u bratranca v priestoroch rodinného domu a za štyri roky sa nám podarilo vybudovať rodinnú firmu, ktorá v oblasti pohrebných a kamenárskych služieb poskytuje tie najkvalitnejšie komplexné služby. Inšpirovali sme sa na výstavách pohrebníctva v zahraničí, kde sme mali šťastie na dobrých ľudí, ktorí nám ochotne poradili, ako prevádzkovať pohrebnú službu na slušnej úrovni. Uvedomujeme si jedinečnosť každého pozostaleho, bez rozdielu veku. Zamestnanci firmy pracujú na profesionálnej úrovni. Tá v sebe zahŕňa i prirodzené prejavy empatie, spolupatričnosti s pozostalými, dôstojnosť a vážnosť daných chvíľ. Bolesť z odchodu blízkeho sice nemôžeme zmeniť, ale postaráme sa o všetky náležitosti spojené s dôstojnou rozlúčkou. Preto sme klientom k dispozícii 24 hodín denne a 365 dní v roku.

Marek Paciga

Hovoríte, že poskytujete komplexné pohrebné služby, čo by malo byť však dnes štandardom v každej pohrebnej službe. Na čo ste Vy osobne hrdý, čo poskytujete viac, alebo inak ako konkurenčné pohrebné služby?

Doby, kedy si pozostalí sami vybavovali jednotlivé zložky prichádzajúcej rozlúčky (napr. výkop hrobu, kvetinovú výzdobu) sú nenávratne preč. Samotná rozlúčka je náročná na organizáciu a súlad jednotlivých prvkov, či už ide o klasické pochovávanie do zeme, alebo kremáciu. Flexibilita našich pracovníkov je zárukou spokojnosti našich klientov. Pozostalým pod jednou strechou poskytujeme komplexné pohrebné služby, od nahlásenia úmrtia až po samotnú rozlúčku so zosnulým. Taktiež ponúkame kamenárske služby spojené s úpravou hrobového miesta podľa želenia pozostalých. Sme iní tým, že sme zamestnancom kúpili rovnaké obleky, košele, kravaty, čo tu predtým nikto nemal. Ľuďom sa zapáčilo aj to, že pri pohrebnej rozlúčke dávame nad zosnulého baldachýn. Najviac ma poteší, keď k nám prídu pozostalí a povedia, že boli na pohrebe, ktorý sme zabezpečovali a že sa im páčili naše služby, že sa naši zamestnanci správajú úctivo a ľudsky. Potom sa k nám vracajú rodiny, ktorým sme už robili pohreby a boli natoľko spokojní, že si nás objednali opäť.

Zamestnanci firmy pracujú na profesionálnej úrovni

Aj vďaka modernému vozovému parku si môžete dovoliť zabezpečovať prevoz zosnulých nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Kde všade ste boli?

Moderné vozidlo značky Mercedes, špeciálne upravené pre účely pohrebných služieb, disponuje profesionálnym vybavením, či ide o chladenie, dokonalý dizajn interiéru alebo možnosť po motorickej stránke jazdiť veľmi pomaly v pohrebných sprievodoch. Zabezpečujeme prevoz zosnulých po celom území Slovenskej republiky, ako aj v rámci Európskej únie. Pre zosnulých sme okrem iného boli v Dánsku, Holandsku, Belgicku, Nemecku či Chorvátsku.

Všimli sme si, že v priestoroch pohrebnej služby máte niekoľko nových oblekov a košiel. Prečo?

V pohrebnej službe máme v rámci nadštandardnej služby na predaj oblečenie pre zosnulých. Máme na výber rôzne veľkosti pánskeho ako aj dámskeho oblečenia od kompletných pánskych oblekov a dámskych sukien a blúzok až po topánky či spodné prádlo. Inšpirovali sme sa v Poľsku na výstave. Túto službu využívajú väčšinou Rómovia, nakoľko u nich je zvykom, že Róm musí ísť do hrobu v nových veciach a nie vždy sa nájdu doma. V minulosti sme totiž často mávali problém, že pozostalí nemali nové oblečenie a potom chodili rýchlo kupovať oblečenie po večeroch po okolitých supermarketoch.

Sídlite v obci Spišská Belá, ktorá sa nachádza v okrese Kežmarok v prešovskom kraji. V akej časti regiónu poskytujete pohrebné služby?

Vo všeobecnosti robíme najčastejšie pohreby v okruhu do 30 kilometrov, čo je spádová oblasť asi 50 obcí, ale v zásade vieme zabezpečiť pohreby v rámci celého Slovenska. Ako som už povedal, robíme taktiež prevozy zosnulých z a do zahraničia.

V čom je špecifický spišský región z pohľadu poskytovania pohrebných služieb?

Tak, ako vo väčšine iných obcí na Slovensku, máme 99 % cirkevných pohrebov. Za 4 roky sme mali možno len dva pohreby, ktoré neboli cirkevné. Čo sa týka vierovyznania, u nás prevažujú rímskokatolícke pohreby, ale zabezpečujeme aj evanjelické, gréckokatolícke či pravoslávne pohreby. Vo väčšine prípadov ide o klasické pohreby do zeme, pričom zriedka chodíme na kremáciu do Košíc. Čo sa týka truhiel, tak dopyt je len po drevených, najčastejšie vyrobených zo smrekú alebo z topoľa, zriedka buk.

Napriek tomu, že Spišská Belá je v okrese Kežmarok menšie mesto so 6 600 obyvateľmi, priamo v meste pôsobia až 3 pohrebné služby, pričom v neďalekom Kežmarku sídlia 2 pohrebné služby a v Poprade ďalšie 3 pohrebné služby. Ako sa dá vôbec podnikáť v takejto tvrdej konkurencii?

Veľmi ťažko. V Spišskej Belej sme vznikli ako posledná pohrebná služba z troch, a aby sme mohli konkurovať ostatným, tak

Zabezpečujeme prevoz zosnulých po celom území SR, aj v EÚ

sme sa rozhodli pre najvyšší komfort pre zosnulých, ale aj pozostalých. Trápia nás však nekalé praktiky niektorých pohrebných služieb, ktoré šíria nepravdy, že máme byť údajne najdrahší, preto, že sme zrekonštruovali nové priestory, respektíve kúpili nové pohrebné auto. Domnievam sa, že konkurencia sa nás snaží zničiť aj tým, že znížila ceny za služby pod udržateľnú cenu. Na druhej strane našou veľkou výhodou sú spokojní klienti. Veľmi dobré meno sme si spravili aj so zahraničnými prevozmi, a preto sa na nás obracajú aj klienti z Kežmarku či Popradu. Aj v dnes v noci sme boli v Nemecku. Všetko však záleží od kúpyschopnosti obyvateľstva a treba povedať, že v spišskom regióne je vysoká nezamestnanosť,

Zabezpečovali ste pohreb, ktorý bol niečím netradičný a utkvel Vám v pamäti?

Pre niektoré pohrebné služby by mohlo byť netradičné ísť pre zosnulého v zime do kopca, ale pre nás je to bežné, keďže pôsobíme v kopcovitej krajine. Aj preto sme kúpili vozidlo s pohonom na štyroch kolesách. Ale, čo tak trochu prekvapilo aj nás v pohrebnej službe, v posledných mesiacoch si takmer každý objednáva biele kytice a vence bez ohľadu na vek zosnulého. Je to pre mňa tak trochu záhada, ale aj milé prekvapenie.

Väčšina pohrebných služieb má v logu veniec a kríž, Vy máte v názve pierko s menším krížikom. Prečo?

Pierko ma zaujalo už dávnejšie, pretože symbolizuje niečo ako vánok nášho života a my sa snažíme dôstojne dopísať život zosnulého. Keďže máme veľmi dobrých priateľov, ktorí vlastnia reklamnú agentúru, tak sme ich požiadali, aby nám spravili logo pohrebnej služby z pierka a som veľmi rád, že vás zaujalo.

Pohrebná služba Archa Belá s. r. o. je od roku 2014 členom Slovenskej asociácie pohrebných a kremáčnych služieb. Čo pre Vás znamená, že ste sa stali členom?

Veľa, lebo som sa zaradil do zoznamu tých najlepších pohrebných služieb na Slovensku. Keď sme sa v minulosti rozhodli, že chceme podnikáť v oblasti pohrebníctva, chceli sme tieto služby robiť na čo najvyššej úrovni. A na to je potrebné mať informácie z prvej ruky, radiť sa a vzdelávať sa. Pevne verím, že prípadne v budúcnosti, budem aj ja prínosom pre asociáciu.

Aká je Vaša predstava o slovenskom pohrebníctve do budúcnosti?

Chcel by som, aby sa zvýšila úroveň všetkých pohrebných služieb na Slovensku, aby tu bola zdravá konkurencia a nepodnikalo sa nečestne. Niekedy sa mi zdá, že slovenská legislatíva je až prehnane prísna, pôsobíme kúsok od Poľska a vidím, že Poliaci sú flexibilnejší od nás, pretože nemajú až také prísne predpisy.

Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera a archív PS Archa Belá

Flexibilita našich pracovníkov je zárukou spokojnosti našich klientov

Arcibiskupské múzeum v Olomouci

skrýva vzácne relikvie aj pietne obrazy

Múzeum je jedno z najzaujímavejších v Českej republike. Získalo celý rad odborných ocenení za prezentáciu historických pamiatok neobvyklým spôsobom. Hovoríme o Arcibiskupskom múzeu v Olomouci, ktoré netradičným spôsobom prezentuje históriu olomouckého hradu na Václavskom návrší v priebehu celého tisícročia, od pozostatkov kniežacieho paláca cez vrcholné románske, gotické a renesančné etapy až po neskoršie barokové a rokokové interiéry, v ktorých môžete vidieť klenotnicu so vzácnymi relikviami či obrazy s pietnymi témami.

Arcibiskupské múzeum bolo otvorené v roku 2006 ako výsledok spolupráce katolíckej cirkvi a štátu. Cirkev zapožičala priestory a veľkú väčšinu exponátov a štát zrekonštruoval budovy a v súčasnosti zabezpečuje celkovú prevádzku múzea. Na území tejto národnej kultúrnej pamiatky je množstvo významných objektov celej Moravy, ktoré postupne vznikali od stredoveku, 12. storočia až po súčasnosť a boli upravené a prestavané pre múzeum. V rámci rekonštrukcie bola nakoniec zvolená forma, ktorá prepája historický objekt s moderným využitím, ale zároveň oddeľuje tieto jednotlivé časti takým spôsobom, že všetky moderné časti sú odstrániteľné a nenarušujú historické pamiatky.

Vzácná klenotnica so „zlatým slnkom Moravy“

Arcidiecézne múzeum uchováva jednu z najvýznamnejších zbierok svojho druhu v širokom okolí. Nachádzajú sa tu nielen

vzácné diela z olomouckej diecézy, ale aj predmety nevyčísľiteľnej hodnoty z Moravy, Talianska či Francúzska. Medzi najzaujímavejšie môžu byť zaradené dve relikvie v tvare ruky, ktoré boli nanovo objavené koncom 90-tych rokov 20. storočia v zbierkach farnosti na sever od Olomouca. Odborníci však predpokladajú, že oba predmety súviseli s Olomoucom, pretože gotická relikvia je zasvätená svätému Mořici, ktorý sa na Morave veľmi neuplatňoval, ale bol veľmi obľúbený v Nemecku a Švajčiarsku. Na Morave sú totiž iba dva kostoly, ktoré sú zasvätené tomuto svätcovi, pričom jeden z nich je práve hlavný farský kostol v Olomouci a druhý dekaný kostol v Kroměříži. Najcennejším artefaktom klenotnice je zlatá monštrancia, ktorá je nazývaná aj zlaté slnko Moravy, pretože na rozdiel od ostatných vystavených predmetov, ktoré sú z pozláteného striebra alebo medi, je naozaj zlatá. Je na nej použitých približne 1 200 diamantov a 18 smaragdov.

Arcibiskupský koč vo vstupnej hale

Vystavené Madony s dieťaťom

Na zlatej monštrancii je použitých 1200 diamantov a 18 smaragdov

Pietne obrazy

Stála expozícia múzea zoznamuje návštevníkov s duchovnou kultúrou olomouckej arcidiecézy. V obrazárni sú zastúpené špičkové maliarske diela zhromažďované olomouckými biskupmi od 16. storočia. Jednou z najčastejších tém je problematika oplakávania Krista. V zbierke obrazov sa okrem iného nachádza obraz „Mŕtvy Kristus“ pod krížom z roku 1583 od Alessandra Alloriho z talianskej Florencie. Tento obraz si objednal jeden z olomouckých kanonikov, ktorý ho priniesol do Olomouca a v zbierkach sa nachádza dodnes. Tento kanonik však bol neskôr obvinený zo zločinu z pokusu o vraždu, bol odsúdený na smrť a jeho majetok prepadol cirkvi.

Arcidiecézne múzeum Olomouc

Jadro Arcidiecézneho múzea Olomouc je tvorené bývalou rezidenciou olomouckých kapitulných dekanov, ku ktorej boli v priebehu storočia pričleňované ďalšie, často staršie objekty.

Pozemok pre stavbu dekanstva v rámci kniežacieho hradu venoval kapitulnému dekanovi Bartolomějovi v roku 1267 Přemysl Otakar II. V dnešnej ľavej, západnej časti severného krídla múzea ležal už zmienený palác kapitulného dekana, v strednej časti komplexu sa nachádzalo bývalé purkrabstvo. Najstaršou súčasťou areálu je jeho pravá, východná časť, kde stál pôvodný Nový hrádok s okrúhľou vežou z prelomu 12. a 13. storočia. Ranné gotické purkrabstvo prešlo okolo roku 1524 celkovou prestavbou a po definitívnom zániku olomouckého hradu v 16. storočí bola palácová stavba purkrabstva pripojená k susednému kapitulnému dekanstvu. Nakoľko sa pôvodný dekaný palác v severozápadnej časti

Relikvia v tvare ruky

areálu za tridsaťročnej vojny premenil v ruinu, bol v priebehu nasledujúcich storočí v niekoľkých fázach rekonštruovaný. Celý múzejný komplex prešiel v rokoch 1998 – 2006 náročnou pamiatkovou rekonštrukciou. Súčasťou projektu pražského ateliéru HŠH architekti bola okrem vybudovania kancelárskeho zázemia, depozitárov, fotoateliérov a konzervátorskej dielne aj rekonštrukcia budovy kapitulného dekanstva a jej funkčné prepojenie s románskym biskupským palácom.

Arcidiecézne múzeum Olomouc je jedinou pamiatkou v Českej republike, ktorá získala prestížne označenie európskeho dedičstva.

Prípravil Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Oplakávanie Krista

Vystavujú umelecké diela na tému ukrižovania Ježiša Krista

Eucharistia spolu s krstom sú sviatosti, ktoré uznávajú takmer všetky kresťanské cirkvi. Pri tomto vďakyvzdaní sa pripomína Posledná večera Ježiša Krista, ale pod týmto pojmom sa taktiež označuje chlieb a víno premenené v telo a krv Kristovu. Západočeská galéria v Plzni s Kráľovskou kanóniou premonštrátov na Strahove prišla s unikátnou výstavou „V oplátke je všetko skryté,“ ktorá predstavuje celý rad stredovekých diel, ktoré sa týkajú jednak eucharistie, ako aj celého cyklu ukrižovania Ježiša Krista.

Premiéra výstavy „V oplátke je všetko skryté“ sa uskutočnila v olomouckom Arcidiecéznom múzeu od 23. 3 – 10. 9. 2017, kde sme ju mali možnosť vidieť aj my. Výstava aktuálne prebieha v Západočeskej galérii v Plzni (20. 10. 2017 – 4. 2. 2018) a v budúcom roku ju môžete vidieť aj Strahovskom kláštore (15. 3. 2018. – 20. 5. 2018). V galérii s témou eucharistie objavíte napríklad takmer zabudnuté veľkonočné rituály, keď sa v kostoloch používala socha Krista s pohyblivými ramenami obradne snímaná z kríža a ukladaná do hrobu. Pri veľkonočnej vigílii potom kňaz postavil na oltár sochu Vzkrieseného Krista, ktorá tam zostala po štyridsať dní, aby potom pri liturgickej inscenácii Ježišovho nanebovstúpenia zavesená na lane putovala hore do klenby kostola, kde zmizla ľudským očiam v dutom svorníku.

Na výstave však nie sú len zaujímavosti, ale aj reprezentatívna expozícia predstavujúca eucharistiu – jednu zo základných súčastí kresťanského kultu, pri ktorej sa pripomína Posledná večera Ježiša Krista, prijímanie vína a chleba a vzdávanie vďaky za spasenie. Galériu uvádzajú slová veršovanej modlitby, ktoré sú zaznamenané okolo roku 1300 v breviári svätotrojickej abatyše

Kunhuty, dcéry Přemysla Otakara II., ktorá je oslavou mystéria eucharistie, svätej prítomnosti Spasiteľa premenenej do oplátky. Vďaka výnimočnému postaveniu v kresťanskom živote bola a je eucharistia bohatou inšpiráciou pre výtvarné umenie. Návštevníci môžu podľa spoluautorky a kurátorky výstavy Heleny Zápalkovej na expozícii vidieť napríklad výnimočný obraz Epitafu pátera Cleemensa zo začiatku 16. storočia, ktorý spája alegorický námet Krista vo vínnom liste zo Studnice života. Z Kristovej rany vyteka z vínného listu krv do studne ako prameňa milosti, kde ju zachytávajú anjeli-miništranti do kalicha a podávajú ju veriacim.

Trojmetrový obraz Poslednej večere

Medzi viac než päťdesiatimi exponátmi na prvý pohľad zaujme taktiež rozmerný, takmer tri metre dlhý obraz Poslednej večere, ktorý je fragmentom monumentálneho oltára z kostola sv. Jakuba v Kutnej Hore. Návštevníci tu môžu vidieť nielen maliarske a sochárske diela, ale aj vzácne práce umeleckého remesla – predovšetkým liturgické nádoby z drahých kovov, ako sú kalichy, ciboria a monštrácie. Ako povedala ďalej Zápalková, spôsob ukladania najsvätejšej sviatosti na oltár v dobe

baroka ilustruje drahocenný obložený svätostánok so slonovínovým korpusom ukrižovaného Krista. Toto exkluzívne dielo bolo vytvorené pre opáta niekdajšieho cisterciáckeho kláštora v Plasích podľa návrhu slávneho českého barokového architekta talianskeho pôvodu Jana Blažeja Santiniho-Aichela, autora pútnického barokového kostola Svätého Jána Nepomuckého na Zelenej hore – pamiatky UNESCO. Napriek tomu, že ťažisko výstavy pozostáva v exponátoch z obdobia neskoršieho stredoveku, inštaláciu vhodne dopĺňujú vybrané diela z doby baroka a 20. storočia. Práve v českom umení minulého storočia táto téma pozoruhodne silne rezonovala. Dokumentujú to práce napríklad Františka Bílka, Jana Zrzavého, Bohuslava Reynka, Vojmíra Vokolka alebo Ivana Sobotky.

Štyri tematické okruhy

1. Omša – Predmetom prvého oddielu je samotná omša, teda rituál, pri ktorom podľa ustanovenia Ježiša majú ľudia na jeho pamiatku jesť chlieb, ktorý je jeho telom a piť víno, ktoré je jeho krvou. Vedľa zobrazenia Večere pánovej, zahŕňa diela s námetom eucharistického stola aj liturgického nástroja k vysluhovaniu obete (kalichy, ciboria, pyxidy, monštrácie).
2. Eucharistické alegórie a zázraky – Eucharistické alegórie predstavujú jeden zo spôsobov, ako názorne predstaviť oficiálne vzdelanie cirkvi. Vieru v skutočnú prítomnosť Krista v eucharistii posilňovalo šírenie legiend o eucharistických zázrakoch.
3. Príbeh Kristových pašii – Vedľa jednotlivých pašiových zastaveniach, pripomína tento oddiel taktiež púte do Svätej zeme a predmety s nimi spojené (reliquiare a ružence s drevom sv. Kríža, modely kaplnky Božieho hrobu).
4. Kristovo telo vo výtvarnom umení – Diela s námetom vteleňia a obeťou Krista (Madona s dieťaťom, Olivová hora, Ukrižovanie, Oplakávanie, Pieta, Kristus v hrobe, Bolestný Kristus, ale taktiež Z mŕtvychvstaný Kristus).

Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

VEĽKOOBCHOD S URNAMI A POHREBNÝMI POMÔCKAMI

Raketa do vesmíru – osobitá rakev (pro) Antonína Hepnara a Mezera v designu

Mgr. Jaroslav Šejvl – Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze; Cech hrobnický, spolek

Již v předešlých číslech Slovenského pohřebnictví se různí autoři na mnoha místech věnovali rozvoji funerálního designu a možnostem jeho vývoje v pohřebnictví. Nabídlí tím nejen možnost obohatit tento specifický trh o výrobky, které jsou žádané, ale rovněž poukázali na bílá místa v nabídce funerálních služeb a na to, že i zákazníci v této oblasti mohou oprávněně požadovat více, než na co byli stereotypně po desetiletí zvyklí. Na podzim letošního roku Galerie 1 připravila nevšední a inspirativní výstavu nazvanou „Mezera v designu aneb konec pohřebního pesimismu.“

Člověkem, který si celou výstavu usmyslel a uvedl ji v život, je designér, sochař, interiérový architekt a dřevosoustružník Antonín Hepnar. S panem Hepnarem jsem se poprvé setkal 20. února 2017, když za mnou přišel a předestřel mi svoji ideu o výstavě netradičních a svépomocně vyrobených rakví. Chtěl poradit s některými právními otázkami ohledně rakví. Rozebírali jsme spolu dlouhou dobu možnosti, které dává zákon o pohřebnictví – ohledně rakví, výkopu hrobů a stavby hrobek – a porovnávali je s jeho myšlenkou osobní, vlastní a osobitě (personifikovaně – individualistické) rakve. Takové rakve, kterou by si přál on, kterou by si sám vyrobil a ve které by chtěl být pohřben. Nejdříve mi tento nápad přišel poněkud úsměvný, a když mi pan Hepnar řekl, že jeho rakev by měla vypadat jako raketa do vesmíru, nevěřicně jsem jej pozoroval. Hledali jsme zákonná / podzákonná omezení, která by použití takové

Antonín Hepnar, www.hepnardesign.com

rakve znesnadňovala nebo přímo zakazovala. Na nic zásadního jsme nepřišli, a tak jsem panu Hepnarovi přislíbil pomoc, pokud by potřeboval. Musím se, i když je mi stydno přiznat, že jsem setkání považoval za vyřízené a raketovou rakev jsem zcela pustil z hlavy. V září mi přišel od pana Hepnara mail, ve kterém mne zval na připravovanou vernisáž v Galerii 1 ve Štěpánské ulici. Nevěřicně jsem pročítal řádky o výstavě, která poukazuje na Mezera v designu (moderním) – tedy na další bílá místa v pohřebnictví. Když jsem na výstavu přišel, pan Hepnar mne provedl a přidal krátký výklad k jednotlivým exponátům.

Na výstavě jste mohli spatřit celkem osm zcela nevšedních rakví, které připravilo / vyrobilo osm oslovených autorů – Jakub Berdych, Jiří Ďuriš, Antonín Hepnar, Hanuš a Zlata Lamrovi, Ladislav Plíhal, Jan Stolín a Martina Špinková.

Jakub Berdych pro výstavu připravil rakev velmi trefně nazvanou „Poslední dům“, kdy smysl tvaru rakve, zejména její střechy tak, jak ji známe např. z dětských kreseb, velmi pěkně definoval v publikaci vydané při příležitosti konání výstavy. Použitým materiálem byla smrková překližka ošetřená olejovou lazurou.

Další rakví byla „Rose“ od Jiřího Ďuriše. Cílem bylo vyrobit a poukázat na možnost použití optimistické rakve – tedy takové, která v lidech nevzbuzuje strach ze smrti, úzkost a zmar; optimistická rakev, která je ve svém designu jednoduchá a barevná. Jako materiál byla použita topolová překližka, polstrování a polštářek z 100% bavlny; barevné ošetření bylo provedeno čtyřmi barvami podle vzoru pantone + bílá a černá.

Následující rakev byla raketa do vesmíru, kterou si vytvořil Antonín Hepnar. Netradiční tvar rakve, s dlouhými a dobře uchopitelnými madly, v horní části ozdobené haptickými vejci a dřevěnou květinou – vše vlastní výroby. Rakev – vyrobená z kartitu – má samozřejmě i netradiční rozměry, a jakožto správná raketa i v přední části anténu. Jako hrobník jsem se zamýšlel nad praktickými otázkami – tedy jak takovou rakev spustit do hrobu / hrobky a zejména nad rozměry hrobu / hrobky, aby nedošlo k poškození částí rakve. Své otázky jsem vyslovil nahlas a pan Hepnar mne ihned jedné starosti zbavil – anténa v přední části rakve je odnímatelná a počítá se s tím, že při spuštění již nebude na svém místě. Madla, která jsou na bocích rakve, je možné rovněž odmontovat. Při bližší prohlídce rakve

jsem zjistil, že vykazuje ještě jednu nevšední zvláštnost, a to je systém uložení zemřelého. Rakev nemá horní víko tak, jak je to typické a standardní pro současné rakve, ale „na nosítkách a to vstupním čelem“, interiér rakve je vytapetován. A aby nebylo netradičních informací od pana Hepnara málo, překvapil mne i svým požadavkem na oblečení. Jeho rakev mu připomíná jeho nové obydlí, a pokud je člověk ukládán do rakve jako do postele s polštářkem pod hlavou, je zcela proti smyslu a logice být oblečen do obleku. Kdo si lehá do postele v obleku? Proto pan Hepnar chce být oblečen do pyžama.

Zlata a Hanuš Lamrovi obohatili výstavu výrobkem pro vášnivého sběratele a milovníka motýlů – entomologa. Tvar rakve může navodit pocit, že člověk pohřbený v této rakvi se může zrodit do nového stádia života, stejně tak, jako motýl. K výrobě byly použity MDF desky, dřevěná dýha a bavlna.

Turisticko – vlasteneckou rakev (smrk) a dětskou rakev ve tvaru loďky (multiplex a bříza) vytvořil Ladislav Plíhal. První rakev je vtipně určena pro zesnulému vlastenci a milovníkovi české krajiny; má tradiční tvar a není bez zajímavosti, že si autor pohrával i s myšlenkou znázornění krajiny Vysokých Tater na jejím víku. Nakonec vyhrál mytický kopec Říp. Popis druhé rakve je nadbytečný: „Jsou i chvíle, kdy malé robátko se na cestu vypraví, přejme mu dobrého větru.“

Autorem předposlední rakve je Jan Stolín – rakev nese název Bez obsahu. Je vyrobena MDF desky, nátěru, součástí je hliníková vzduchotechnická mřížka a ventilátor. Rakev by svým tvarem mohla zaujmout spíše technicky orientované klienty.

Autorkou poslední rakve, která byla na výstavě ke zhlédnutí, je Martina Špinková – a rakev nese starozákonní název: „Když budeš ležet i stát“ (Dt 6:7). Rakev byla vyrobena z nehoblovaného smrkového dřeva, a je opatřena citáty z Bible. Je typická svojí jednoduchostí, až strohostí. Nehoblovaná prkna mají mezi sebou takové rozestupy, aby zemina dopadající na rakev se snadněji dostala k tělu – aby se tělo co nejdříve dostalo do kontaktu se zemí: Memento, homo, quia pulvis es et in pulvere reverteris (Gn 2:7; Gn 3:19).

Netradiční výstava a netradiční pojetí tématu, významné svojí hloubkou, otevřeností, optimismem a krásou. I přes skutečnost, že v mnohých lidech pohled na rakev vyvolává chmurné

Rakev pro malé robátko, přejme mu dobrého větru.

myšlenky a smutek, nebylo možné se při návštěvě této výstavy vyhnout pousmání a příjemnému zjištění z toho, že se panu Hepnarovi a jednotlivým autorům podařil významný kus práce; taktně otevřít tabuizované téma, které je pro mnoho lidí složité a mnohdy nepřekročitelné. Téma, které bychom si měli v životě připomínat a před kterým bychom neměli zavírat oči. Všem autorům a zejména panu Hepnarovi patří velký dík za jejich Memento mori.

Výstava se konala pod záštitou starosty Městské části Praha 1 Ing. Oldřicha Lomeckého, náměstkyně ministerstva kultury JUDr. Kateřiny Kalistové, ministryně pro místní rozvoj Ing. Karly Šlechtové a radního hlavního města Prahy Bc. Libora Hadravy.

Použitá literatura:

Špinková, T. a kol. Mezera v designu aneb konec pohřebního pesimismu. Praha: Městská část Praha 1

Rakev pro entomologa

Úpravy a dekorovania miest posledného odpočinku

Súčasnú vizuálnu stránku našich cintorínov do značnej miery dotvára floristická výzdoba (či už živé kvety alebo umelo-hmotné, resp. z rôznorodých iných materiálov), ale taktiež i mnoho ďalších dekoratívnych prvkov, resp. doplnkov, ktoré vyjadrujú nielen estetické čítanie súčasníka a jeho nároky na úpravu tohto miesta, ale sú i určitým typom osobnej výpovede, vzťahu „darca“ k zosnulému („obdarovanému“). Tento krátky príspevok je stručným zosumarizovaním etnografických pozorovaní o správaní sa súčasníka v tejto oblasti, čerpajúc údaje predovšetkým z vidieckeho prostredia, pričom hneď na úvod treba skonštatovať, že v súčasnosti sa hranice medzi mestským a vidieckym v tomto smere už určité obdobie stierajú.

Pôsobenie človeka na miestach pochovania možno vo všeobecnosti chápať ako spôsob zasahovania do tohto priestoru, snahu o jeho dotváranie, „obsadzovanie“ na základe istých estetických ideálov, ktoré sú pod vplyvom tradícií, kultúrneho vývinu, ale i konfesie, etnicity, majetkových možností, v súčasnosti aj určitých trendov prezentovaných predovšetkým ponukou na trhu. Na úvod treba poznamenať, že ešte zhruba do 60. rokov 20. storočia boli vidiecke cintoríny miestom, ktorému nebola venovaná taká pozornosť ako dnes. Cintorín pokrývala neraz vysoká tráva, z ktorej vytŕčali drevené kríže či náhrobníky. Očista a úprava hrobov sa realizovala len v predveľkonočnom období a potom až na dušičky. Výzdoba bola s tou dnešnou neporovnateľná, pričom hroby boli dekorované minimálne, a to len pri príležitosti dušičkových sviatkov. Hlavnými materiálmi na

výzdobu bola chvojina, mach, šušky, neskôr aj podomácky vyrábané kvety (z papiera máčaného do vosku) a vence z chvojiny, ktoré sa stávali rozšírenejšie až v druhej polovici 20. storočia. Neodmysliteľnou súčasťou spomienkových úkonov v katolíckom prostredí bolo zapalovanie sviec, neplatilo to však pre evanjelikov, kde sa sviečky v minulosti nezapaľovali. Hoci v posledných desaťročiach aj tu dochádza k unifikácii v oblasti spomienkových úkonov, mnohé protestantské rodiny túto tradíciu dodržiavajú podnes.

Počas ostatnej časti roka boli vidiecke cintoríny púste, poväčšine zarastené, nebolo bežné ani presné označenie hrobov osobnými údajmi. Neraz miesto pochovania bolo odlišiteľné od okolitého terénu len navíšenou hlinou. Najčastejšou celoročnou výzdobou bývali stáložené kríky krušpánu, ojedinele šípové kríky, až v poslednej tretine 20. storočia sa začalo objavovať vysádzanie rôznych trvaliek a letničiek. Až v tomto období sa starostlivosť o miesto posledného odpočinku stáva na vidieku všeobecne rozšírenou normou, ktorá bola a podnes je členmi vidieckych komunít hodnotená a posudzovaná. Kvetinová výzdoba a miera starostlivosti o ňu boli „čitateľné“ pre každého okoloidúceho, či sa o hrob niekto stará a do akej miery.

Koniec 20. storočia priniesol širokú škálu celoplastových dekorácií, ktoré sa neraz podomácky recyklovali a používali opakovanne – umelo-hmotné vence a kvety si mnohé staršie ženy brávali domov, čistili ich a opätovne dávali na hroby. Zároveň sa začalo upúšťať od výsadby kvetín, ktoré je nielen finančne,

ale hlavne časovo náročné a vyžaduje intenzívnejšie návštevy. Podnes je preferované prikrývanie hrobov kamennými platňami (či už z umelého alebo prírodného kameňa), čo je pokladané v tomto smere za „najpraktickejšie“ riešenie. Začali sa objavovať rôzne dekoratívne doplnky, najčastejšie sadrové a porcelánové sošky, prípadne ďalšie rôznorodé doplnky, ktoré bývajú voľne položené v blízkosti náhrobníka (rôzne štylizované podoby srdca, anjeličkov, sloníkov...), ojedinele, najmä v prípade detí, aj plyšové hračky, resp. predmety z trvanlivejších materiálov evokujúce hračku (napr. mackovia). Umiestňujú sa na hroby predovšetkým v prípade detí, resp. mladých ľudí a zomrelých v produktívnom veku. Frekvencované sú aj rôznorodé doplnky s podobizňou zosnulého.

Kvetinová výsadba preferujú spravidla tí, pre ktorých sú kamenné platne finančne nedostupné, alebo i v prípade, ak ide o starší hrob, do ktorého rodina už nechce investovať. Občasne sa objavujú aj bezúdržbové umelo-hmotné zelené „trávnaté“ koberce. Zvýšené nároky na údržbu a čistotu miesta posledného odpočinku zaviedli do priestorov cintorína činnosti ako zamestnanie hrobov, umývanie (leštenie) náhrobníkov a tabúľ, taktiež obrúb a celých platní.

Sviece nahradili kahance a dlho horiace kahance umiestnené v objemných sklenených krytoch, blikajúce sviečky na baterky. Široká škála rôznorodých vencov, dekorácií je zmesou rôznych farieb, druhov kvetín, materiálov (živé, plastové, drevené, textilné...). Za posledné desaťročia medzi nimi jednoznačne dominujú chryzantémy, a to najmä v južnejších a teplejších oblastiach Slovenska. Na severe sú kvôli horším poveternostným podmienkam preferované trvácnejšie neprírodné materiály. Ojedinele sa podnes objavuje aj domáca výroba vencov a iných hrobových dekorácií.

Za posledné desaťročia došlo k výrazným zmenám nielen v starostlivosti o hroby, ale aj správaní sa v priestore cintorína. Podľa starších vizuálnych materiálov, fotografií rôznych autorov ešte pred zhruba vyše polstoročím bolo bežné kľaknúť si ku hrobu, čupieť pri ňom, dokonca kľačať na hrobe s hlavou sklonenou k zemi, resp. až takmer položenou na hrobe blízkeho zosnulého. To sa prejavovalo najmä pri návštevách cintorína ženami, ktorým bola v našej tradičnej kultúre prisudzovaná rola prejavovania smútku rôznymi formami, ako intenzívny plač, vzlykanie, vykladanie nad mŕtvym, zalamovanie rukami, výrazné skláňanie tela, ktoré sa odohrávalo prakticky už od vystretia zosnulého v dome, cez jeho prevoz, transport na cintorín, až po miesto posledného odpočinku. Takýto spôsob správania sa na súčasných cintorínoch už niekoľko desaťročí nefunguje, k štandardným patrí postátie pri hrobe, prípadne posedenie na blízkej lavičke. Nielen v mestských, ale čoraz častejšie aj vo vidieckych cintorínoch sa za posledné dve-tri desaťročia objavujú tendencie vytvárania si akéhosi privátneho „kútika“ v tesnej blízkosti miesta pochovania (alebo uloženia urny – nie je však

možné pri urnových stenách), kde si pozostali dávajú prostredníctvom kamenárskych firiem vyrábať „svoje“ lavičky. Vďaka nim si posedia a strávia tak čo najdlhší čas rozjímaním a spomínaním na zosnulých.

Nie je nutné zvlášť pripomínať, že vyššie spomínané aktivity so sebou prinášajú vynakladanie nemalých finančných prostriedkov, ale každoročne aj nespočetné množstvo zatažujúceho odpadu. Na honosnosť a neekologický prístup súčasníka v tejto oblasti už dlhšie obdobie upozorňujú nielen rôznorodí aktivisti, ekologovia, ale aj predstavitelia jednotlivých cirkví. Určitú protívahu v tomto smere vytvárajú čoraz častejšie sa objavujúce trendy ekologického a citlivejšieho prístupu nielen k pochovaniu, ale i k miestu pochovania, ktoré sa začína objavovať aj na Slovensku. Práve od tohto roku máme sprevádzkovaný aj u nás prvý prírodný cintorín – Záhrada spomienok, súčasť Mestského cintorína Zlatý Potok vo Zvolene, ktorý je prvou lastovičkou výrazných zmien v tejto oblasti.

Foto 1
Hroby našich blízkych sú neraz pokryté rôznymi spomienkovými predmetmi (Ožďany, 2017)

Foto 2
„Privátna“ lavička na cintoríne (Ožďany, 2017)

Foto 3
M. Martinček: Dušičky (okolo roku 1970). Fotografia je z obce L. Sliače, v ktorej sa podomácky vyrábali takéto bohato dekorované vence ako dekorácia na hroby zosnulých.
Dostupné na https://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.UP-DK_3276

Foto 4
M. Martinček: Dušičky (1965 – 1966)
Dostupné na https://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.UP-DK_3017

Foto 5
Pohľad na rímskokatolícky cintorín v Kuralanoch (okr. Levice). Foto: K. Holbová, 1977. Použitie z publikácie: Obyčajové tradície pri úmrtí a pochovávaní na Slovensku: s osobitným zreteľom na etnickú a konfesijnú mnohotvárnosť. J. Botík (zost.), Bratislava: Lúč, 2001.

Pripravila doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD.

Pôvod slov rakva a cintorín

Slovo rakva vzniklo z praslovanského slova orky (v genitíve jednotného čísla: orkъve – s tvrdým znakom, tzv. tvrdým jerom, vyslovovaným ako veľmi krátke u, po písmene k), ktoré poznali predkovia Slovanov pravdepodobne už pred viac ako troma tisícami rokov. Spomenutý výraz „orky“ sa pritom do prasloviančiny dostal zo starej germánčiny, kde mal podobu „arkō“, odvodenú z latinského slova „arca“ (v preklade: skriňa, truhla).

Podobné slovo, paka - raka, existovalo aj v rámci staroslovienčiny, ktorá sa na našom území používala v rozmedzí od druhej polovice 9. storočia po koniec 11. storočia, a malo význam: „náhrobný pomník, hrob“. O starom spoločnom slovanskom základe výrazu rakva taktiež svedčí i skutočnosť, že podobné slová môžeme nájsť tiež v iných slovanských jazykoch; napr. v srbčine a chorvátčine (raka – hrob), v češtine (rakev - rakva) a v slovinčine (rákev – rakva, hrobka).

Na Slovensku sa však uprednostňovali skôr výrazy truhla a truhlica, ktoré uvádza aj prvý kodifikátor slovenského jazyka Anton Bernolák vo svojom Slowári Slowenskom Česko-Latinsko-Nemecko-Uherskom vydanom v roku 1825. Heslo rakva by ste preto v jeho Slowári hľadali márne.

Samotné slovo rakva sa začalo v slovenských dokumentoch objavovať až v 19. storočí. Čo sa týka spomenutých, voľakedy uprednostňovaných slov truhla a truhlica, tie sa na našom území používajú na označenie kusu nábytku v podobe debny, ale aj rakvy už od 16. storočia, pričom obidva výrazy vznikli z rakúskeho a zároveň i nemeckého slova truhel, ktoré bolo odvodené od staršieho nemeckého výrazu truhe, čiže „truhla, rakva“.

Cintoríny sprevádzali ľudstvo už od čias jeho počiatkov, a preto neprekvapuje, že príbuzné slovo κοιμητήριον, čiže:

koimētērion (spáľňa, pohrebisko) existovalo v gréčtine už v predkresťanskom období. Spomenutý výraz pritom vznikol z ešte staršieho slova κοιμάω, teda: koimaō (ukladám na odpočinok, na spánok), ktoré súvisí s výrazom κοιμαι, t. j.: keimai (ležím, odpočívam).

Do slovenčiny prenikol latinský výraz cīmītērium, vytvorený zo starého latinského slova coemētērium, ktoré bolo odvodené zo spomenutého gréckeho výrazu koimētērion.

Z latinského cīmītērium na Slovensku postupne vznikali tvary cimiter, cimeter,

cmiter, cintor, cymtorny, cintur, ako i ďalšie. Podobné slová sa pritom z pôvodného latinského výrazu cīmītērium vytvorili aj v iných slovanských jazykoch; napríklad v poľštine (cmętarz), alebo v srbčine a chorvátčine (cimiter).

V slovenských historických dokumentoch sa ako prvý objavil tvar v množnom čísle: „czymitery“ (cintoríny), v rámci slovného spojenia: „magi pokog miti kosteli i czymitery“ (t. j.: majú pokoj mať kostoly i cintoríny), zaznamenaného v Žilinskej mestskej knihe v roku 1473. Z 15. storočia sa nám však zachovali aj prvé zápisy slova pohrebisko, odvodeného od zastarávajúceho slovesa hriebsť (hrabať, zahrabávať).

V roku 1571 sa slovo cintorín objavilo v podobe „cymyter“ v istej písomnosti zo stredného Slovenska. O viac ako polstoročie neskôr, v roku 1638, bol tento výraz zaznamenaný v tvare „czimeter“ v rámci spojenia: „schazeli sme se na czimeter“ (t. j.: stretávali sme sa na cintoríne). V roku 1645 bolo toto slovo zapísané ako: „cynteryn“ v spise zo Zvolena a v roku 1653 sa vyskytlo v podobe: „cymiterin“.

V roku 1571 sa slovo cintorín objavilo v podobe „cymyter“ v istej písomnosti zo stredného Slovenska. O viac ako polstoročie neskôr, v roku 1638, bol tento výraz zaznamenaný v tvare „czimeter“ v rámci spojenia: „schazeli sme se na czimeter“ (t. j.: stretávali sme sa na cintoríne). V roku 1645 bolo toto slovo zapísané ako: „cynteryn“ v spise zo Zvolena a v roku 1653 sa vyskytlo v podobe: „cymiterin“.

Rukopisný preklad diela učiteľa národov, Jána Amosa Komenského, Ianua lingvae latinae reserata aurea (Zlatá brána jazyka latinského otvorená) z roku 1666 zasa uvádza tento výraz v tvare: „centerin“ a v inej Komenského knihe s názvom Orbis sensualium pictus quadrilinguis (Svet v obrazoch štvorjazyčnej), vydané v roku 1685 v Levoči, sa vyskytlo v podobách „cymter“ a „cymterjn“.

Slovo cintorín bolo v tvare „czimterina“ (cintorína) zaznamenané taktiež i v texte z obce Horné Jaseno (dnes: Turčianske Jaseno), datovanom do roku 1669 a niekoľko variácií zápisov výrazu cintorín pochádza aj z Prešova. Napríklad v roku 1700 bolo toto slovo zaznamenané v tvare „czmitera“, v rámci slovného spojenia: „placz wedle czmitera“ (t. j.: plač vedľa cintorína) a o 58 rokov neskôr už bolo zapísané ako „czintir“.

Z Prešova taktiež pochádzajú i rôzne formy zápisu odvodeniny od slova cintorín – prídavného mena cintorínskej. To bolo v tomto meste v roku 1753 zaznamenané v podobe: „czinterowskeg“, v spojení: „w kasse czinterowskeg“ (t. j.: v kase cintorínskej) a v tvare: „czintirowskeg“, v rámci slovného spojenia: „od trawy czintirowskeg“ (t. j.: od trávy cintorínskej), ktoré sa objavilo v prešovskom dokumente z roku 1755.

V rukopise barokového spisovateľa Hugolína Gavloviča s názvom Sškola krestanska z werssami zwazana k čytaní a k spívaňi y k rozgimaňi sporadana. O čtyrech posledných vecach človeka totissto: o smrti, o sude, o pekle a o nebi, k potupeni hrachu a wsceckeg marnosti (Škola kresťanská s veršami zviazaná k čítaniu a k spievaniu i k rozjímaniu zostavená. O štyroch posledných veciach človeka, totižto: o smrti, o súde, o pekle a o nebi, k potupeniu hriechu a všetkej marnosti) napísanom v roku 1758, bolo slovo cintorín zaznamenané v podobe „cintera“ vo vete: „mrtwych ze spewem do cintera nosa“ (t. j.: mŕtvych so spevom na cintorín nosia). V 18. storočí sa slovo cintorín zapisovalo aj v tvare: „czinturu“ (cintorínu), ktorý je zaznamenaný v rukopisnej knihe Sermones Jasov (Kázania z Jasova).

Čo sa týka prídavného mena cintorínske, to bolo po prvý raz preukázateľne zapísané v roku 1755 v Prešove (v podobe: „cintirowske“), ako aj o 14 rokov neskôr v rukopisnom preklade textov od nemeckého jezuitského kazateľa Michaela

Pexenfeldera Kazatele hystorického neobičejnych prybehúw príklady ku wynaučeny krestyanskému (Kazateľa historického neobyčajné príbehové príklady k učeniu kresťanskému), datovanom do roku 1769 v tvare: „czinterniho“, v rámci slovného spojenia: „do placzu czinterniho wbehly“ (t. j.: do plaču cintorínskeho vbehli).

Slovenské archívne dokumenty tiež svedčia o používaní zdobenina cintorínik. Tá sa v tvare: „(pri) cinteriku“, teda: (pri) cintoríniku, po prvý raz v písomnej podobe objavila v obci Borčice v roku 1713.

Vďaka zachovaným archívnym textom taktiež vieme, že sa na území východného Slovenska prinajmenšom od 17. storočia používali na označenie cintorína aj výrazy „cintyr“ a „cinter“. A ani Anton Bernolák nezachytil vo svojom Slowári Slowenskom Česko-Latinsko-Nemecko-Uherskom z roku 1825 toto slovo v dnešnej spisovnej podobe, ale ako: „cinterín“.

Súčasný spisovný tvar „cintorín“ bol v slovenčine zavedený až v rámci štúrovčiny, ktorej pravidlá zaviedol jazykovedec Ľudovít Štúr prostredníctvom spisu Nauka reči Slovenskej z roku 1846.

Literatúra:
BERNOLÁK, A.: Slowár Slowenský Česko-Latinsko-Nemecko-Uherský. 1825. Dostupný online: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/bernalak/>>.
HALAGA, O. R.: Východoslovenský slovník: historicky dokumentovaný (921-1918); paralely české, slovenské ekvivalenty. I. diel, A - O. Košice: UNIVERSUM, 2002. 625 s. ISBN 80-89046-04-5.
KRAJČOVIČ, R.: Vývin slovenského jazyka a dialektológia. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009. 343 s. ISBN 80-223-2526-4.
KRÁLIK, L.: Stručný etymologický slovník slovenčiny. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2015. 704 s. ISBN 978-80-224-1493-7.
MACHEK, V.: Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. Praha: Vydavatelství ČSAV, 1957. 627 s.
MAJTÁN, M. (red.): Historický slovník slovenského jazyka I, A - J. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 1991. 535 s. ISBN 80-224-0228-1.
MAJTÁN, M. – KUCHAR, R. – SKLADANÁ, J. (red.): Historický slovník slovenského jazyka VI, T - V. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2005. 700 s. ISBN 80-224-0862-X.
ŠTÚR, Ľ.: Nauka reči slovenskej. 1846. Dostupné online: <http://zlatyfond.sme.sk/dielo/1808/Stur_Nauka-reci-slovenskej/1#axzz4lsUDzSCn>

Prípravil Mgr. Pavol Ičo

Aktivity občianskeho združenia Kolobeh života

Občianske združenie Kolobeh života sme už na stránkach nášho magazínu predstavili prostredníctvom článku, publikovanom v č. III/2016, ktorý pripravila redaktorka Zuzana Voštenáková. So štatutárnou zástupkyňou o. z. Kolobeh života, PhDr. Janou Pitkovou, sme sa však tentoraz rozprávali o tom, čím sa v súčasnosti združenie zaoberá.

Za redakciu časopisu Slovenské pohrebníctvo, Pavol Ičo

Dňa 21. septembra 2017 sa v prešovskej kaviarni Libres-so books a coffee uskutočnilo divadelné predstavenie s názvom Čiernobiely svet pod záštitou Vášho občianskeho združenia. Mohli by ste našim čitateľom predstaviť dej tejto divadelnej hry a priblížiť okolnosti jej vzniku?

V našom združení už druhý rok realizujeme dramatické dielne. Pravidelné divadelné stretnutia sú spojením našich detí a mladých ľudí spolu so študentmi herectva Súkromného konzervatória Dezidera Kardoša v Prešove. Spoločne vytvárajú divadelné predstavenie, ktoré budú môcť prezentovať širokej verejnosti. Je to pre deti výborný nástroj, prostredníctvom ktorého si môžu uvedomiť svoje potreby a snažiť sa ich naplniť, ale aj poznať a naučiť sa prejavovať ich rôznymi spôsobmi. Pomáhajú im rozvíjať osobnostné a sociálne zručnosti. Výsledkom je každý rok nové autorské divadelné predstavenie. Minulý rok to bolo Päť jazykov lásky a tento rok divadelná hra Čiernobiely svet. Téma divadla je úzko prepojená s témou letných terapeutických táborov. Tohtoročný Farebný svet letného tábora bol prepojený s Čiernobielym svetom divadla, kde deti hrajú príbeh dievčaťa, ktorému tragicky

zomreli obaja rodičia. Je to neskutočne emotívne a dojímavé, pretože deti hrajú vlastne svoj príbeh straty rodiča. Samotné predstavenie je návodom na zdravé smútenie a tiež návodom na správanie sa okolia ku smútiacim pozostalým. Je to úžasný zážitok vidieť naše deti, ako cez hranie jednotlivých postáv dávajú von svoje emócie.

Súčasťou predstavenia Čiernobiely svet je aj výstava výtvarných prác našich detí, ktorá je výsledkom arteterapie ako jedného z terapeutických nástrojov našich táborov. Výstava je buď súčasťou predstavenia ako funkčná kulisa, alebo ako sprievodná aktivita. Tiež bulletin k predstaveniu slúži nielen pre informáciu diváka ohľadne autorského tímu a obsadenia, ale aj ako účinná edukácia. Tento rok sú to 4 úlohy smútenia ako návod na zdravé smútenie.

Na podujatí v Prešove vystupovali aj Mária Demitrová, Valéria Fürješová a MUDr. Ľubomíra Romanová. Kto sú tieto dámy, a prečo ste si vybrali práve ich?

Majka Demitrová je zakladajúcou členkou a ambasádorkou nášho združenia. Jej príbeh je dostatočne známy celému Slovensku. To, čo môže Majka ako ambasádorka komunikovať prostredníctvom združenia je jej skúsenosť so smútením. Majka sa zo smútku doslova vypísala a vymalovala. Napísala dve zbierky básni, začala chodiť na hrnčiarsky kurz a jazdiť na koni. Je liečivé hľadať spôsoby a činnosti, do ktorých smútok pretavíme, a preto o tom na predstavení hovoríme. Valika Fürješová je herečka a pedagogička na Súkromnom konzervatóriu Dezidera Kardoša v Prešove. Pod jej vedením sa stretávajú naše deti a mladí ľudia spolu so študentmi herectva na dramatickej terapii. Valika ako empatická, energická a zároveň optimistická žena je veľmi vzácna pre naše združenie. A nemej vzácna a nápomocná je Ľubka Romanová. Ako primárka Kliniky anestéziológie a intenzívnej medicíny v Prešove je

s témou života a smrti konfrontovaná dennodenne. Jej nadhľad a humor sú pre nás veľmi užitočné. Je známu pisateľkou blogov a autorkou knihy Vlasy dupkom. Kniha je plná reálnych príbehov a reálnych ľudí z lekárskeho prostredia. Niektoré z nich sú úsmevné, iné, naopak, tragické. Ľubka sa snaží čitateľovi priblížiť aj prostredie, v ktorom lekári pracujú. Pri čítaní si uvedomíte, že aj oni sú z mäsa a kostí a osud pacientov im nie je ľahostajný. Jej autorské čítanie je veľkým obohatením nášho spoločného predstavenia.

Divadelná hra Čiernobiely svet mala už štyri premiéry. Aké odozvy ste dostali na predstavenia od divákov?

Reakcie publika sú veľmi emotívne, keďže táto téma nás aspoň na chvíľu vytrhne z kolotoča udalostí nášho života a privedie k zamysleniu sa nad vlastnou smrteľnosťou. Divák má možnosť poplakať si, zamyslieť sa, ale hlavne sa zasmiať. O vážnych veciach vieme hovoriť aj veľmi veselo.

Plánujete taktiež realizovať iné divadelné hry?

Momentálne nás zamestnáva ešte príprava prvého zájazdu s našim predstavením Čiernobiely svet do Trenčína a vianočná repríza tohto podujatia v Prešove. Ale myslíme už na budúci rok. Prezradím, že už máme námet predstavenia, ktoré bude opäť súvisieť s témou letného terapeutického tábora. Naše zmysly a jeho pracovný názov je Ne – zmysly života.

Akými ďalšími aktivitami sa momentálne zaoberáte?

Je to jednak príprava repríz nášho predstavenia, ale v decembri, okrem vianočného podujatia v Prešove, chystáme ešte víkendový pobyt pre ovdovelých rodičov spolu s ich malými deťmi na Štrbe. Je oň veľký záujem, takže logistika a organizácia je trochu náročnejšia. A tiež už treba písať nové projekty, pretože musíme stihnúť uzávierky výziev.

Spolupracujete aj so Slovenskou asociáciou pohrebných a kremačných služieb?

Dôležitou súčasťou našej práce je osveta a vzdelávanie verejnosti. Je to predovšetkým v odtabuizovávaní témy smrti a smútenia, postojoch a správaní k pozostalým. Spolu s Ligou za duševné zdravie sme vydali edukačný leták o smútení a na pôde Ligy sme zorganizovali prvé stretnutie odborníkov pracujúcich „so smrťou“. Tých, ktorí sprevádzajú zomierajúcich, tých, ktorí organizujú obrady poslednej rozlúčky, aj tých, ktorí sa venujú pozostalým a sprevádzajú ich smútením. To

Jana Pitková spolu s Máriou Demitrovou

bolo naše prvé oficiálne stretnutie so Slovenskou asociáciou pohrebných a kremačných služieb a osobne s pánom Ladislavom Strížom. Snažíme sa otvárať diskusiu s odborníkmi na túto tabuizovanú tému a zároveň sme tým odštartovali sieťovanie organizácií pôsobiach v týchto oblastiach. Akútnosť riešenia tohto nedostatku na Slovensku podčiarkuje aj fakt, že sme boli Vašou asociáciou oslovení na úzku spoluprácu a pomoc, nakoľko si uvedomujeme nedostatok podporných a terapeutických služieb pre pozostalých.

Ako sú financované aktivity Vášho občianskeho združenia?

Naše združenie poskytuje bezplatnú pomoc pozostalým. Financie na naše aktivity sa nám zháňajú veľmi ťažko a náročne. Žijeme z grantov od rôznych nadácií, čo pre nás ale znamená dlhodobú neistotu, nakoľko nimi poskytované financie bývajú účelovo viazané a často aj okresané – zvyčajne iba na prácu s deťmi a na letné tábory, či divadelné predstavenia. Máme niekoľko malých darcov z firiem, ktorí často ani nechcú byť menovaní, aby neboli spájaní s niečím tak negatívnym, ako je smrť. Každý rok sa uchádzame o 2 % daní z príjmu. Väčšinu aktivít preto realizujeme na dobrovoľníckej báze a snažíme sa o nízkorozpočtovosť. Takto sme ale stále odkázaní na „ad hoc pomoc“, nedokážeme zabezpečiť trvalú udržateľnosť organizácie a hrozí, že vytvorená energia a práca môžu kedykoľvek skončiť, ak sa nenájdu ďalší „nadšenci“.

Pripravil Mgr. Pavol Ičo, foto o. z. Kolobeh života

Záber z divadelného predstavenia Čiernobiely svet

Smútočný obrad pod korunami stromov

Popol zosnulých ukladaný v rozložiteľných urnách okolo stromov, či ku kvetinovým záhonom. Alternatívu ku chladným obradným sieňam, neosobným obradom či masívnym žulovým náhrobkom nájdete v Záhrade spomienok, ktorá je súčasťou Mestského cintorín Zlatý potok vo Zvolene.

Ako prezrádza v rozhovore Andrea Uherková z mimovládnej neziskovej organizácie Živica, ťaživá atmosféra posledných rozlúčok neuláhčuje pozostalým vyrovnáť sa so stratou blízkych. „Každá rozlúčka so zosnulým je iná a jedinečná. Sme radi, ak nie je zbytočne ťaživá, ale pozostalí z nej odchádzajú posilnení.“

Prečo ste založili prvý prírodný cintorín na Slovensku a čo vás k tomu viedlo?

Naša organizácia Živica inšpiruje k zmene vo viacerých oblastiach, najmä vo vzťahu k životnému prostrediu a k sebe samému. Prírodné cintoríny spájajú úctu k prírode s rešpektom k ľuďom, čo sú hodnoty, ktoré vyznávame, a tak sme sa rozhodli v spolupráci so združením Ke kořenům priniesť túto tému na Slovensko. K založeniu prírodného cintorína nás viedla najmä motivácia ponúknuť ľuďom alternatívu ku konvenčným cintorínom, ktorá v zahraničí funguje už viac ako 20 rokov. Keď sme pred troma rokmi uvideli, že tri mladé

baby založili prvý český prírodný cintorín v Prahe, spojili sme sa s nimi a spolupráca bola na svete.

Čo vás najviac oslovilo na prírodnom pohrebničtve?

Páči sa nám najmä komplexný prístup k pozostalým, ako aj prírode. Jedna vec sú obrady poslednej rozlúčky, ktoré sú v súčasnosti často rýchle, neosobné a vedie ich človek, ktorý dotyčného vôbec nepoznal. Prírodné pohrebničtvo motivuje pozostalých, aby si poslednú rozlúčku spravili podľa svojich predstáv, zvolili si rečníkov, priebeh obradu, hudbu, občerstvenie, alebo naplnili nejaké špeciálne priania zosnulého. Veríme, že dobre odvedená rozlúčka môže mať liečivý charakter. Druhá vec je životné prostredie, na ktoré sa prírodné pohrebničtvo snaží brať ohľad a pochovávať tak, aby sme čo najmenej zaťažovali prírodu – ako pri uložení do zeme, tak aj pri následnej starostlivosti o hrob. Na prírodných cintorínoch sa oň stará príroda a nemusíme tak naň nosiť plastové kahance alebo vence, ktoré by o pár mesiacov skončili v odpade. Navyše môže osloviť ľudí, ktorých potomkovia napríklad žijú v zahraničí a boja sa, že sa nebude mať kto o ich hrob starať.

Ako je to s prírodnými cintorínmi v zahraničí a čo by mohli byť pre nás inšpiráciou?

Prvé prírodné cintoríny vznikli v 90. rokoch vo Veľkej Británii, kde sú ich už stovky, v Nemecku ich je viac ako 80, ďalšie sú v Rakúsku, Švajčiarsku, ale aj v USA, Austrálii, či Juhoafrickej Republike. Koncept býva rôzny. Niekedy ide o záhrady, kde sa pochováva ku kvetinovým záhonom, inde o vzrastlé lesy, kam sa popol ukladá ku koreňom stromov. Inšpiráciou by mohli byť pre nás napríklad cintoríny, ktoré sú zároveň prírodnými rezerváciami či národnými parkami. Je tam recipročný vzťah – pochovávanie v nich zabezpečuje dlhodobú ochranu týchto miest, ktoré sa tak stanú pietnymi a divočina zasa ponúka skvelé prostredie, kde sa sama príroda stará o hrobové miesta iba tým, že je.

Kto by mohol mať záujem pochovávať príbuzných v rámci prírodného cintorína? Je to určene pre cirkevné aj civilné pohreby?

Prírodné cintoríny sú vo všeobecnosti veľmi otvorené pre ľudí akýchkoľvek vierovyznaní, názorov a prístupov k životu. Príroda je neutrálnym

Prírodný cintorín nájdete vo Zvolene

miestom, ktoré spája všetkých ľudí, a tak k nej majú vzťah ľudia rôznych vyznaní, veriacich, ako aj ateistov. Zástupcovia zvolenských cirkví vyjadrili vôľu vypraviť u nás obrad, nevidia v tom problém. Navyše posledná rozlúčka nemusí prebehnúť iba u nás v Záhrade, ale aj v krematóriu, kostole, dome smútku, v kaviarni, alebo niekde inde v prírode. V tom prípade môže následne prebehnúť u nás iba uloženie popola bez obradu. Je to individuálne. V Záhrade spomienok je možnosť cirkevného, ako aj civilného obradu. Môže ho viesť kňaz, duchovný, ale aj niekto z príbuzných či priateľov. My sa snažíme motivovať pozostalých, aby si vybrali človeka, ktorému veria, že obrad odvedie podľa ich predstáv, osobne a citlivo. Zároveň im naň ponúkame dostatok času. Rozlúčky u nás prebiehajú pod korunami stromov, kde je umiestnené umelecké dielo s vodnou hladinou, na ktorej sa dajú následne zapáľovať sviečky.

Je finančne náročné vybudovať prírodný cintorín, alebo čo všetko ste museli v rámci neho zabezpečiť? S akými starosťami, z vašej strany, ste sa museli vysporiadať – objasnite nám to bližšie?

Na Slovensku môžu zakladať cintoríny iba obce alebo cirkev. To vylučovalo možnosť, že si založíme vlastný cintorín niekde v prírode. Od začiatku sme teda komunikovali s mestom Zvolen, s ktorým naša organizácia kooperuje na viacerých projektoch vo Zvolene. Ďalším šťastím bolo, že na zvolenskom mestskom cintoríne Zlatý Potok bola rozšírená zelená časť, v rámci ktorej nám mesto vyhradilo kúsok, kde sme mohli prírodný cintorín založiť. Proces zakladania, ktorý zahŕňal komunikáciu s mestom, právnikmi, správou cintorína a verejnosťou zabral asi dva roky. Finančne nám pomohol najmä grant Zelené Oázy, ktorý sme získali z nadácie Ekopolis, ale aj rôzni partneri, dobrovoľníci a záhradní architekti, ktorí tomu venovali desiatky hodín práce. Bez nich by to nešlo. Veľmi však záleží na tom, aký je koncept a veľkosť prírodného cintorína, a teda koľko financií a energie jeho založenie vyžaduje. Zriaďiť cintorín v lese je ľahšie, ako zakladať záhradu.

Dôležitým partnerom projektu sa stalo mesto Zvolen. Prečo práve toto mesto a čím vás prilákalo? Sú podľa vás aj ďalšie slovenské mestá a obce pripravené na vybudovanie prírodného cintorína?

Zvolen sme si vybrali na základe dlhodobej pozitívnej spolupráce na iných projektoch, ale aj preto, že ho vnímame ako

zelené progresívne mesto otvorené novým myšlienkam. Navyše tu sídli Fakulta ekológie a environmentalistiky, ktorá je naším ďalším partnerom. No a z praktického hľadiska je to aj preto, že my ako Živica, sídlime v danom meste. Čo sa týka ďalších miest, tak záujemcom odporúčame ozvať sa priamo nám. V súčasnosti pracujeme na koncepte, ktorý by ošetroval spoluprácu s inými mestami na vzniku prírodných cintorínov. Najlepšie však je, ak iniciatíva vstúpi od samotných predstaviteľov mesta. Je totiž dôležité, aby za projektom stálo.

Čím je prírodný cintorín osobitý oproti klasickým cintorínom či krematóriám? Dá sa v ňom len pochovávať do zeme, alebo sú aj iné možnosti?

Záhrada spomienok je momentálne koncipovaná na pochovávanie spoločných ostatkov, a to buď priamo vspom, alebo v rozložiteľných urnách z recyklovaného papiera, ktoré pre nás vyrába umelec z Bystrice. Pochováva sa od jari do konca októbra, priamo do kvetinových záhonov, alebo v okolí mladých stromov, priestor momentálne disponuje 100 miestami. Miesta odpočinku sú označené len malými kamennými tabuľkami. Nenájdete tu žiadne ťažké náhrobky. Tiež neodporúčame nosiť sem umelé kvety, vence či sviečky. Nechceme zaťažovať životné prostredie. V budúcnosti máme záujem o rozšírenie pochovávania aj pre celé telá, v jednoduchých drevených a rozložiteľných rakvách, ktoré budú nelakované a bez umelej výstelky. To sú totiž všetko veci, ktoré rapídne spomaľujú rozklad a zaťažujú prírodu.

Spolupracujete aj s neziskovou organizáciou Ke kořenům. Aké majú oni skúsenosti s prírodnými cintorínmi? Je mentalita Čechov podobná ako tá slovenská, čo sa týka rituálov pochovávania?

V Českej republike, ktorá je z veľkej miery ateistická, najmä v Prahe, je viditeľná oveľa väčšia kríza pohrebných rituálov, ako na Slovensku. Každá tretia kremácia tam prebehne bez obradu a rozlúčenia. Chladné obrady v krematóriách pre nich totiž stratili zmysel. Les spomienok, ktorý vznikol pred troma rokmi v Prahe ako prvý prírodný cintorín a ktorý zakladalo práve združenie Ke kořenům, má úspech najmä preto, že ponúka iný prístup. Za dva roky tam prebehlo už 120 pohrebov. Viem, že momentálne rokujú o vzniku druhého prírodného cintorína v Prahe, zakladá ho tiež Brno.

Pokračovanie na strane 38

Sú nejaké zaujímavé rituály, ktoré môžu podľa vzoru zo zahraničia prebiehať v takýchto miestach a zatiaľ nie sú veľmi známe? Co by mohlo byť pre nás inšpiráciou?

Podľa mňa je každá rozlúčka iná a jedinečná. Sme radi, pokiaľ nie je zbytočne ťaživá, ale naopak, pozostali z nej odídu posilnení. Najmä, aby bola úprimná a osobná, práve preto je dôležité, ak ju vedú ľudia, ktorí dotyčného poznali. Súčasťou rozlúčky môže byť napríklad hudba, ktorú zahrajú kamaráti, občerstvenie pripravené pozostalými, čítanie príhod zo života zosnulého, alebo symbolické vyjadrenie jeho povahy. Ak mal napríklad rád žltú farbu, môže si každý obliecť niečo žlté. Inšpiráciou je aj výber miesta posledného odpočinku počas života, jeho navštevovanie a premýšľanie nad vlastnou smrteľnosťou. Na jednom prírodnom cintoríne v Nemecku, ktorý je v lese, si partia kamarátov šesťdesiatnikov rezervovala miesta okolo jedného stromu. Každý rok tam chodia na spoločný piknik, hodia, pijú pod ním víno a tešia sa, že sú ešte spolu.

Ak má niekto záujem svojho príbuzného pochovať na prírodnom cintoríne, ako by mal postupovať? Týka sa to len Zvolenčanov, blízkeho okolia, alebo celého Slovenska?

Ideálny postup je, ak oslovia najskôr nás, následne navštívime prírodný cintorín, vyberú si miesto a zaplatia zaň nájom na správu cintorína. Radi im pomôžeme naplánovať poslednú rozlúčku a pohreb podľa ich predstáv. Asistujeme tiež pri samotnom pohrebe. Ak chcú, aby celá rozlúčka prebehla u nás na prírodnom cintoríne, tak im odporúčame zvoliť si kremáciu bez obradu. Samozrejme, pochovať sa tu môžu aj ľudia z iných miest, ide však o to, či to pre pozostalých nebude nepraktické.

Čo vieme ponúknuť, je tiež spolupráca na poslednej rozlúčke prírodného charakteru aj v iných častiach Slovenska. Manipulácia s popolom je predsa z veľkej časti voľná a rozptýl sa môže udiť aj inde v prírode.

Váš prírodný cintorín ste nazvali Záhradou spomienok. Aká je jeho kapacita a kto ho bude obhospodarováť? Budú ľudia platiť nájom za hrobové miesto?

Záhrada spomienok je koncipovaná zatiaľ na 100 miest, ktoré sú určené na uloženie urien alebo vsyp popola. Veríme však, že časom sa rozšíri. Spravujeme ho my ako Živica, spolu s dobrovoľníkmi a mestom. Za hrobové miesto sa platí štandardne Správu cintorína na 5 alebo 10 rokov, po ich uplynutí je možné si nájom predĺžiť. Nájom za miesto na prírodnom cintoríne vychádza zatiaľ najlacnejšie zo všetkých.

Ako vidíte možnosti Záhrady spomienok do budúcnosti, napríklad o 10 rokov? Budú podľa vás trendy smerovať k takýmto prírodným cintorínom?

Myslím si, a verím, že tieto trendy sú na vzostupe a o pár rokov už nebude Zvolen jediný, ktorý má prírodný cintorín. Svedčí

Andrea Uherková - Doktorandka na Fakulte ekológie a environmentalistiky vo Zvolene, kde sa venuje mapovaniu a záchrane starých a krajových odrôd jabloní a hrušiek. Je absolventkou Sokratovho inštitútu a jednou z mentoriek súčasných študentov. V Živici pracuje od roku 2017 ako koordinátorka projektu Záhrada, ktorá učí. Neúspešná vegetariánka so záujmom o prírodné pohrebniectvo, zmysluplnú prácu a vnútorný pokoj.

o tom aj záujem iných miest, ktoré sa začali ozývať. Ide nielen o ekologickejší, ale aj ekonomickejší spôsob pochovávaní, ktorý vie navyše šetriť aj priestor, alebo vytvárať miesta na pochovávanie tam, kde sme o nich doteraz neuvažovali – napríklad v lesoch či lesoparkoch. Cintoríny často už nemajú kapacity na pochovávanie a toto sa javí ako vhodné riešenie. Nemyslím si však, že v súčasnosti klasický spôsob pochovávaní zmizne, zrejme bude vždy prevládať. Prírodné pohrebniectvo ho však môže elegantne dopĺňať. A to je dobre.

Pripravila Zuzana Voštenáková

www.zastupitelstvo.eu

Vyskúšajte základný balík zdarma!

- Digitálne zastupiteľstvo
- Transparentná obec
- Minimálne náklady
- Okamžite k dispozícii
- Zasadnutia
- Materiály
- Uznesenia
- Záväzné nariadenia

Originálne príhovory precítia poslednú rozlúčku

Osobitá a nevšedná. Aj taká môže byť rozlúčka so zosnulým, ale i smútočný prejav na pohrebe. Spravidla sa to nezaobíde bez dobre napísaného nekrológu, ktorý by mal byť osobný, vyjadrujúci úctu a odzrkadľujúci individuálny príbeh človeka.

V Žiari nad Hronom príkladne funguje Zbor pre občianske záležitosti (ZPOZ) s dovetkom „Človek človeku“ a vedie ho Silvia Hlôšková. Spoluprácu so ZPOZ-om začala pred takmer tridsiatimi rokmi, má bohaté skúsenosti s prípravou a realizáciou pohrebov a jej prístup k pozostalým je vždy jedinečný. „Doba sa zmenila, ľudia chcú, aby smútočné rozlúčky mali v sebe viac úprimnosti, ako okázalosti,“ objasňuje pre Slovenské pohrebníctvo.

„Zpozárska práca je ojedinelá tým, že do toho dávate kus svojej osobnosti, kreativity, emócií, svojho „srdiečka“. Viem, že prevažná časť zpozákov (členov Združenia ZPOZ Človek-človeku v SR) pripravuje obrady podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia. Sú však mestá a obce, kde zpozársku činnosť robia matrikáry, ktoré popri iných pracovných povinnostiach nemajú toľko času na organizáciu obradov a slávností. Mám to šťastie, že vedenie mesta, významne podporujúce tunajší kultúrny i spoločenský život, mi vytvorilo vynikajúce zázemie. Som zpozárka na plný úväzok, ale napriek tomu často bývam v práci aj 10 – 12 hodín denne,“ objasňuje Silvia Hlôšková. Mnohé mestá a obce na regionálnych, krajských či celoslovenských prehliadkach programov ZPOZ hľadajú u nej inšpiráciu. Ako to teda funguje v praxi?

Silvia Hlôšková má na starosti nielen občianske smútočné obrady, ale napríklad aj prípravu občianskych sobášov, uvítania detí do života, oceňovanie najúspešnejších športovcov mesta, programy v domove dôchodcov, rôzne slávnostné obrady podľa záujmu organizácií a občanov mesta. Každému podujatiu a obradu predchádza príprava, ktorá zahŕňa tvorbu príhovoru, scenára, sprievodného slova, dramaturgiu, réžiu. Čiže, samotný obrad alebo program je už finálna časť, v ktorej sa zhmotňuje všetko to predchádzajúce úsilie.

Pred prácou zpozárky pracovala 17 rokov ako učiteľka v materskej škole. Od roku 1987 recitovala na obradoch i slávnostiach. V roku 2000 dostala ponuku od vedenia mesta na uvoľnenú pozíciu odbornej pracovníčky pre ZPOZ v Mestskom kultúrnom centre v Žiari nad Hronom. „Musím sa priznať, že som niekoľko mesiacov zvažovala, či to prijať. Mnohí ľudia preceňujú svoje schopnosti, ja sa, naopak, podceňujem.

Doteraz však nelutujem svoje rozhodnutie. Mám pocit, že som sa pre túto prácu narodila,“ objasňuje nám.

Za obdobie uplynulých rokov sa jej podarilo žiarsky ZPOZ zviditeľniť v rámci Slovenska tým, že do programov vkladá nové nápady, podnety, neustále rozširuje databázu autorských príhovorov a poézie na obrady. „Dôkazom toho sú aj dva zborníky, ktoré vydala Ústredná rada Združenia ZPOZ Človek-človeku v SR pre svojich členov. Kolobeh 1 obsahuje moje autorské príhovory a poéziu nielen na smútočné obrady, ale aj na sobáše a uvítania. Kolobeh 2 je zborníkom 112-tich smútočných príhovorov a 50-tich smútočných básní.“

Aj nekrológ treba vedieť napísať na mieru

Pri pohreboch Silvia Hlôšková hľadá spôsob, ako čo najlepšie spracovať do písomnej podoby informácie, ktoré získala od pozostalých. „Zo začiatku som bola pri tvorbe nekrológov obklopená množstvom kníh, časopisov, z ktorých som čerpala myšlienky. Postupne som začala viac hľadať v sebe, zamýšľať sa, vžívať sa do pocitov ľudí, ktorí smútia. Istým spôsobom som bola k tomu aj nútená, pretože na slovenskom trhu je kvalitných nekrológov ako šafranu. Všetky smútočné príhovory sa mi zdali „na jedno kopyto.“ Tie isté frázy, tie isté myšlienky, slovné spojenia,“ objasňuje Silvia Hlôšková. Jej to však nestačilo. Doteraz sa nájdu mestá, v ktorých majú pár vzorových smútočných príhovorov, v nich obmieňajú mená zosnulých, ich záujmy, dátum narodenia či úmrtia. Úvod je pritom viac-menej rovnaký.

„Nechcem dehonestovať ľudí, ktorí to takto robia, možno nemajú inú možnosť z dôvodu ďalšieho pracovného zaťaženia. Ale stále hovorím, že treba chcieť. Treba hľadať a skúšať. Dať

do toho nadšenie, originalitu, chuť vyjsť z komfortnej zóny a pracovať na sebe, aby ste sa stále posúvali ďalej,“ tvrdí zpozárka. Nieкто v práci očami posúva ručičky hodín dopredu, aby mu „padla“, u nej je to naopak. Hoci má rodinu, pri nástupe do zpozárskeho kolotoča mala školopovinnú dcéru, ale napriek tomu robila všetko pre zosúladienie rodinného a pracovného života. A to platí dodnes.

Niekedy treba byť pre pozostalých aj psychológom

Jej srdcovkou je písanie nekrológov – nesmierne citlivá oblasť. „Svojím spôsobom musím byť psychológom pri stretnutí s pozostalými. Sú takí, ktorí sa zamknú do svojho smútku a vtedy treba opatrne skúšať, ako si získať ich dôveru, aby vystúpili z mlčania. Mnohí sa práveže potrebujú zo straty blízkeho vyrozprávať. Vo mne nájdu pozorného poslucháča, ochotného zobrať časť ich žiaľu na seba. A sú tiež takí (chvalabohu, je ich veľmi málo), ktorí mi direktívne prídu „nadiktovať“ svoje požiadavky ohľadom smútočnej rozlúčky,“ objasňuje Silvia Hlôšková. „Nechcú partnera na rozhovor. Už pri vstupe do kancelárie sú negatívne naladení. Aj tým však treba vyjsť v ústrety, avšak len po istú rozumnú hranicu.“

Najväčšieho zadosťučinenia sa mi dostáva, keď na začiatku stretnutia smútiaca rodina s veľkým sebazaprením a úsilím odpovedá na moje otázky. Postupne sa mi podarí vytvoriť atmosféru, v ktorej sa pozostalí zasmejú vďaka milej, žartovnej spomienke na zosnulého. Na stretnutie prichádzali zronení ľudia a keď odchádzajú, sú odrazu aspoň na pár okamihov uvoľnení, usmiati. Vtedy viem, že táto práca má zmysel,“ spresňuje zpozárka.

Žiadny oficiálny formulár, ale osobitne precítený príhovor

Stretnutie s pozostalými je len začiatok prípravy občianskej rozlúčky. Keď Silvia Hlôšková získa potrebné informácie, začína sa pre ňu najdôležitejšia časť – písanie. „Neviem si predstaviť zostaviť nekrológ iba na základe toho, že by som dala smútiacej rodine vypísať pripravený formulár. V ňom zvyčajne uvedú dátum a miesto narodenia a úmrtia, príčinu úmrtia, rodinný stav, názvy miest kde žil a pôsobil, dátum a miesto uzavretia manželstva, meno manžela/manželky, mená detí, vnukov, pravnukov, súrodencov, povahové črty zosnulého, jeho záľuby, vzdelanie, zamestnanie, dátum odchodu do dôchodku, spôsob trávenia voľného času na dôchodku... Tieto údaje vypisujem sama počas rozhovoru s pozostalými,“ objasňuje nám. Snaží sa nechať ich čo najviac rozprávať, zapisuje si ich spomienky, vyjadrenia o zosnulom, ktoré potom v príhovore cituje. Veľa jej napovie ich mimika, gestikulácia, tón reči.

Vcítiť sa do „duše“ zosnulého i smútiacej rodiny je umenie

Iné je podľa slov zpozárky pochovávať dieťa, mladého človeka, iné je lúčiť sa s človekom, ktorý sa dožil vysokého veku. Alebo napríklad pripravovať pohreb zosnulého, ktorý zomrel po chorobe, skončil v dôsledku tragickej nehody, či si dokonca sám siahol na život. „Často príhovor začínam úvahou známych spisovateľov, básnikov, alebo nadviažem na slová predchádzajúcej piesne, ktorá znela. Napríklad, ak ide o pohreb človeka, ktorý mal rád turistiku, prechádzky prírodou, mal záhradku, využijem nádherné úvahy neprekonateľného Milana Rúfusa o hore, stromoch, krajine... Alebo citujem vyjadrenia slovenských horolezcov, dokumentaristov, ktorí úprimne a z vlastnej skúsenosti opisujú svoj vzťah k prírode. V prípade, že odpredávam poslednou cestou človeka, čo bol celý život prepojený s ľudovou piesňou, hľadám na internete výroky folkloristov, spevákov ľudoviek. A zase pri rozlúčke s tragicky zosnulým človekom sa priam pýta úvaha o tom, čo všetko dokáže zmeniť jedna sekunda,“ spomína Silvia Hlôšková.

Možností, ako vyjadriť úctu k zosnulému v nekrológu je veľa, dôležité však je, aby mal už úvod príhovoru nejakú spojitost

so zosnulým. Ak pozostalí vyjadria želanie, že si chcú nekrológ po napísaní prečítať, je to bez problémov možné. „Väčšinou to riešim formou e-mailu, a prosím ich o čo najrýchlejšiu spätnú väzbu. Reakcie bývajú pozitívne, zatiaľ sa mi ešte nestalo, že by bol niekto nespokojný a žiadal príhovor zmeniť. Akoby pocity vnímali, že to už nie sú lacné frázy, tak často používané v minulosti, typu: ...Odchádza od nás statočný občan. Stojíme nad jeho rakvou a hľadáme slová útechy... Zasa nás chladná smrť skúša, či v nás neodumrel cit spolupatričnosti, či neochabla naša sila a odvaha aspoň na chvíľu zadržať balvan smútku...“

Aj na obrade môže znieť veselá pieseň....

Doba sa zmenila, ľudia chcú, aby smútočné rozlúčky mali v sebe viac úprimnosti, ako okázalosti. V Žiari nad Hronom ľudia väčšinou preferujú kremáciu pred pochovaním do zeme. Veľmi sa ujalo premietanie fotografií zosnulého. Pozostalí majú možnosť doniesť si pred obradom fotografie, ktoré uznajú za vhodné, a ktoré sa počas pohrebu premietajú na televízore s veľkou obrazovkou, nainštalovanom v interiéri na prednej stene domu smútku.

„Nie je nič neobvyklé, ak na smútočnom obrade zaznie aj rezka, veselá pieseň, ak to bola obľúbená pieseň zosnulého. Slováci sú v tomto ešte dosť konzervatívni, stále je v nás zakorenené vedomie, že súčasťou pohrebu môžu byť iba smutné melódie. Ale ja osobne som zástankyňou názoru, že posledná rozlúčka je predsa spomínaním na blízkeho. A my chceme spomínať na to príjemné, úsmevné, prečo teda nedať priestor rytmickej piesni, ktorú si zosnulý tak rád spieval, alebo počúval? Pochopiteľne, predtým je dôležité vysvetliť smútočnému zhromaždeniu dôvod. Ale nikdy tento svoj názor smútiacej rodine nevnučujem a rešpektujem, že nie každý sa s takýmto výberom hudby na pohrebe stotožní,“ objasňuje Silvia Hlôšková.

Originálne príhovory využíva už viacero miest

Pomerne často sa zpozárka stretáva s vyjadrením ľudí okolo seba, že by nikdy nemohli robiť to, čo ona. Dennodenne prichádzať do kontaktu so smrťou a zármutkom. Ťažko niekomu vysvetliť, čo sa v nej odohráva, keď jej pri kondolovaní rodina bez slov v stisku ruky odovzdá odkaz: „Vážime si váš prístup.“ Dostáva aj otázku, či nie je možnosť zakúpiť si knižne vydané zborníky jej príhovorov a poézie. „To bol dôvod, prečo som sa rozhodla ponúknuť mestám a obciam na Slovensku niektoré autorské smútočné príhovory, ale aj príhovory na občianske sobáše, uvítania detí, prijatie darcov krvi, maturanťov, scenáre mestských a obecných podujatí prostredníctvom vydavateľstva Emócia, s ktorým som nadviazala spoluprácu. Nájdete ich na webe originalneprihovory.sk. Verím, že to ľuďom, ktorí sa profesionálne zaoberajú touto prácou, pomôže. A s radosťou konštatujem, že moju ponuku už mnoho obcí a miest na Slovensku využilo,“ uzatvára Silvia Hlôšková. V budúcnosti plánuje ponúkať aj smútočnú poéziu či rozhlasovú reláciu k Pamiatke zosnulých. „Nechcem, aby to, čo tvorím, ostalo niekde „v šuplíku“, keď to môže inšpirovať a priniesť úžitok aj iným.“

Zdroj: Silvia Hlôšková, Zbor pre občianske záležitosti (ZPOZ), Žiar nad Hronom

žiar nad hronom

Pripravila Zuzana Voštenáková

ERA®
POHREBNÉ SLUŽBY

Non stop **0918 560 422** www.psera.sk
Krátka 7, Prešov | 17. Novembra 68, Sabinov | Dolný 38, Veľký Šariš

NEZÁBUDKA

**POHREBNÉ SLUŽBY
SPRÁVA CINTORÍNOV**
ŽIAR NAD HRONOM - KREMNIČA
0910 9999 50 0903 508 274

Pohrebníctvo Ecker
Kompletné pohrebné služby

Poskytujeme služby v okresoch
Malacky - Skalica - Senica

www.pohrebnictvo-ecker.sk

Kontakt: 34/772 2495
NON STOP: 0905 522 662, 0905 522 663

 **Profesionálna
pohrebná služba
Ladislav Stríž**

NON STOP 0903 765 309
www.pohrebnaslužba.sk

Tri generácie v pohrebníctve
60 rokov skúseností a praxe

Trojičné námestie 12
Podunajské Biskupice
Bratislava

**Pohrebné a cintorínske služby
Peter Pastorok**

Poskytujeme kompletne služby:
Levice, Vojenská 4
Želiezovce, Cintorínska 3
Kalná nad Hronom, Viničná 32

NEPRETRŽITÁ SLUŽBA

Levice - 0917 774 976
Želiezovce - 0908 766 897
Kalná n. Hronom - 0903 729 383

 Pohrebné služby LAUK

**Jednotka na celom
území okresu Žilina**

**Európska kvalita
Pohrebné i cintorínske služby**

www.lauk.sk

Nepretržitá služba: **0905 431 389**
Kancelária: **41/568 33 34**

TOPA

ECO - URNA

www.topa.sk

Urna je vyrobená z ekologic-
ky rozložiteľných materiálov

Kontakt: 0903 910 656
topa@topa.sk

 DOMINE
POHREBNÉ SLUŽBY
TEMETKEZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Nám.Á.Vámbéryho 53/10B, 929 01 Dunajská Streda
NON STOP 0917 464 354, 031 550 11 31, www.domine.sk

Novinka na Slovensku

SAPaKS prináša objektivitu do spravodajstva

Reportáže, zaujímavosti, novinky z domova i zahraničia

Oblasť pohrebníctva zasahuje do životov všetkých občanov, každého mesta, každej, aj tej najmenšej obce. Pohrebníctvo patrí k životu podobne ako zdravotníctvo, pohreb je opakom narodenia, sprevádzajú ho podobné rituály, podobné i keď opačné emócie.

Zväčša sa o pohrebníctve hovorí na verejnosti a hlavne v médiách v súvislosti s obvineniami, podozreniami a ak všetko beží ako má, či dokonca sú ľudia spokojní so službami, médiá mlčia. I preto sa rozhodla SAPaKS vytvoriť spravodajskú videosekciu, ktorá bude s profesionalitou a hlavne objektivitou informovať verejnosť o dianí v pohrebníctve.

Prvé reportáže už nájdete na našom portáli www.pohrebnictvo.sk v sekcii **Slovak Funeral TV**

Svoje námety nám môžete posilať do redakcie na sapaks@sapaks.sk, alebo telefonicky na 0903 716 024

Slovenská asociácia pohrebných a kremáčnych služieb
pripravila pre verejnosť novinku v oblasti pohrebníctva
Bezplatné poradenské služby pozostalým

Právna pomoc

Výklad zákona
Pomoc kvalifikovaného právnik

Aké sú vaše práva a povinnosti pred
pohrebom i po ňom

Psychologická pomoc

Podpora v bolesti zo straty
Pomoc psychológa

Po úmrtí v rodine
Po rozlúčke a samotnom pohrebe

Pon - Pia 08 - 16 hod. 0903 582 236, 0905 522 663

e-mail: sapaks@sapaks.sk
www.pohrebnictvo.sk
www.sapaks.sk

TOPA.sk

FIRMA TOPA PREDSTAVUJE SVOJU NOVINKU MEDZI SPOMIENKOVÝMI PREDMETMI.

“ **TOPA Touch** sú prívesky vyrobené zo zlata, alebo striebra, v ktorých sa nachádza originálny odtlačok prsta milovanej osoby. Tieto neobyčajné prívesky zároveň pozostávajú „fyzicky“, spájajú s ich milovanou osobou, ktorá opustila tento svet. ”

TOPA Touch Memory dáva pozostalým pocit že ich milovaná zosnulá osoba je stále pri nich, a preto by tieto prívesky nemali chýbať v ponuke všetkých kvalitných pohrebných služieb, ktorým záleží na pocitoch pozostalých a chcú im ich trápenie zo straty ich milovaných aspoň trochu utíšiť.

Bližšie informácie ohľadom spolupráce s nami nás neváhajte kontaktovať: **0903 910 656** topa@topa.sk